תלמוד בבלי · אחרונים · אור הישר · סדר נשים

אור הישר על נזיר

הרב שמואל יצחק הילמן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור הישר על נזיר

הרב שמואל יצחק הילמן

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-הישר-על-נזיר/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 6
דף ג. 7
דף ג: 8
דף ד. 8
דף ד: 9
דף ה. 9
דף ה: 10
דף ו. 10
דף ו: 10
דף ז. 10
דף ז: 10
דף ח. 11
דף ח: 11
דף ט. 11
דף ט: 12
דף י. 12
דף י: 12
דף יא. 12
דף יא: 13
דף יב. 13
דף יב: 13
דף יג. 14
דף יג: 14
דף יד. 14
דף יד: 14
דף טו. 15
דף טו: 15
דף טז. 15
דף טז: 16
דף יז. 16
דף יז: 16
דף יח. 16
דף יח: 16
דף יט. 17
דף יט: 17
דף כ. 17
דף כ: 17
דף כא. 18
דף כא: 18
דף כב. 18
דף כב: 18
דף כג. 19
דף כג: 19
דף כד. 19
דף כד: 19
דף כה. 20
דף כה: 20
דף כו. 20
דף כו: 20
דף כז. 20
דף כז: 21
דף כח. 21
דף כח: 21
דף כט. 22
דף כט: 23
דף ל. 23
דף ל: 23
דף לא. 24
דף לא: 24
דף לב. 24
דף לב: 25

דף לג. 25
דף לג: 25
דף לד. 25
דף לד: 25
דף לה. 26
דף לה: 26
דף לו. 26
דף לו: 26
דף לז. 27
דף לז: 27
דף לח. 27
דף לח: 28
דף לט. 28
דף לט: 28
דף מ. 28
דף מ: 29
דף מא. 29
דף מא: 30
דף מב. 30
דף מב: 30
דף מג. 30
דף מג: 31
דף מד. 31
דף מד: 31
דף מה. 31
דף מה: 32
דף מו. 32
דף מו: 32
דף מז. 32
דף מז: 32
דף מח. 33
דף מח: 33
דף מט. 33
דף מט: 34
דף נ. 34
דף נ: 34
דף נא. 34
דף נא: 35
דף נב. 35
דף נב: 35
דף נג. 36
דף נג: 36
דף נד. 36
דף נד: 36
דף נה. 37
דף נה: 37
דף נו. 37
דף נו: 37
דף נז. 37
דף נז: 38
דף נח. 38
דף נח: 38
דף נט. 39
דף נט: 39
דף ס. 39
דף ס: 39
דף סא. 39
דף סא: 40
דף סב. 40
דף סב: 41
דף סג. 41
דף סג: 41
דף סד. 41
דף סד: 41

דף סה. 42
דף סה: 42
דף סו. 42
דף סו: 43

דף ב.

תוד"ה האומר הריני כזה. טעמא דאמר כזה הא האומר הריני אפילו נזיר עובד לפניו לא מהני כו', ע' בר"ן נדרים ד"ט ד"ה כנדבותם ובאור שמח פ"ג ה"ד מה' נזירות.

דף ב:

האומר אהא ה"ז נזיר דילמא אהא בתענית קאמר אמר שמואל כגון שהיה נזיר עובר לפניו, ע' תוס' קידושין ד"ו ריש ע"א וברא"ש שם ובחזקה רבה חאה"ע סי' רט"ז **שם** לימא קסבר שמואל ידים שאינן מוכיחות לא הוויין ידים כו', ע' בת' הרא"ש כלל ל"ה סי' ה'.

שם נזירא מילתא דעבירה ואמרי ליה נאה אין דאפילו לר"א הקפר דאמר נזיר חוטא ה"מ גבי נזיר טמא כו' אבל נזיר טהור לאו חוטא קרי ביה. וקשה דסוגיא זו סותרת לסוגיא דלקמן י"ט ע"א דמסיק בהדיא קסבר ר"א הקפר נזיר טהור נמי חוטא הוא והיינו טעמא דכתיב בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא וכה"ג בנדרים ד"י ע"א, והתוס' בסוגיין מפשרים בזה במש"כ דנזיר טהור נמי הוא קצת חוטא ומ"מ המצוה רבה על החטא ועמש"כ בחידושי שם, אולם מה מאד קשה להרכיב הא דאמרינן נזירא מילתא דעבירה עם הא דתנן לקמן י"ט ע"ב דהילני המלכה נדרה שאם יבא בנה מן המלחמה תהיה נזירה שבע שנים, והשתא מה תודה להשי"ת על חסדו אם יש בזה נדנוד של חטא, ואיך יתאימו כל מאמרי חז"ל של נזיר חוטא עם מש"כ הרמב"ם ס"ה נזירות דהנזיר הוא קדוש ושקלו הכתוב כנביא ע"ש, ובכלל צריך להבין איך כתב רחמנא בתורתו פרשה שלימה עם עשין ולאוין ומעשה קרבנות על דבר שממקורו הוא חטא או קצת חטא.

ונלע"ד ביאור הענין בד"ז דכל פרשת נזירות ניתנה למעלה יותר גבוה על מעלת הישראלי הכללית, היינו מי שרוצה לעלות במעלות הקדושה גבוה מעל גבוה ולכן נקרא בלשון התורה בשם נזיר, עפ"ד הספרא פ' אמור פרשה ד' עה"פ וינזרו מקדשי ב"י אין נזירה אלא הפרשה כו' ע"ש, והכא היא הכוונה פרישות מהבלי העוה"ז לחיות חיים של קדושה וטהרה ביתר שאת, ולכן הוזהר ראשונה להיות רחוק משכרות ומטומאה, אפילו טימאה דשוגג כדתנן בכריתות ד"ט ע"א וילפינן שם מקרא דוכי ימות מת עליו בפתע פתאום פתע זה שוגג פתאום זה מזיד ואם נטמא מביא קרבנותיו. ולפ"מ דלא בנקל תעלה לכל אדם זהירות קדושה כזו לכל פרטיה, לזאת הוקבע הקבלה לסתם נזירות שלשים יום, ואם תכונתו וכחות גופו ונשמתו, יוכלון שאת יותר ויותר, בידו לקבל כמה שירצה עד שיהיה נזיר עולם, ועל אלו שמצטיינים בקבלת וקיום נזירותם לכל פרטיהם על זה

נאמר נזר אלקיו על דאשו קדוש הוא לה' ושקלו הכתוב כנביא שנאמר ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריכם לנזירים כמש"כ הרמב"ם ס"ה נזירות, ולפי שנזירות כאלו באה רק ע"י התבוננות בדרכי השי"ת והתכוננות לקדושתו, לכן אמר המלאך על שמשון כי הוא לא יצטרך להכנות אנושית לקדושת נזירות רק נזיר אלקים יהיה הנער מן הבטן ולכן השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא.

אמנם שמעון הצדיק ור"ש ור"א הקפר דכולן שיטה אחת הן דנזיר חוטא הוי כדאמרינן בנדרים ד"י ע"א, הם המדברים על סתם בני אדם הרוצים לעלות במעלות הנזירים הנאמנים בקדושת הנזירות כדין ולעשות כמעשיהם, ומשום דלאו כו"ע יכולים להזהר בפרטי פרטיות של דיני נזירות, ואפילו אם רק נכשלים בשוגג הלא היה שתיקותם יפה מדבורם בקבלת נזירותם. לכן החליטו עליהם דנזיר חוטא הוא, ושמעון הצדיק לא אכל משום אשם נזיר טמא שהוא כעין מחאה על קבלת נזירותם, עד שנזדמן לפניו היפה עינים כו' והרגיש בדבריו ומחשבותיו שקבלת נזירותו היתה בקדושה וטהרה נשקו על ראשו וא"ל כמותך ירבו נזירים בישראל עליך הכתוב אומר איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה', ר"ל דנדר כזה הוא הפלאה ונזירות כזאת היא באמת לשם שמים, ועל כמו אלו כתב רחמנא פרשת נזירות, ומהשתא ניחא דרק על סתם נוזרי נזירות כתבו התוס' שיש בזה חטא משום העדר האפשרות לקיים בפועל ובמעשה כדת של תורה בכל הפרטים, ובכ"ז המצוה גדולה מן החטא דעכ"פ הם רוצים לעלות למדרגה קדושה עילאית כנלע"ד.

תוד"ה מהו דתימא. דכל נדר בטעות לאו נדר הוא כו', נ"ב סתם משנה היא בנדרים ס"ו ע"א, וע' ב"מ ס"ו ע"ב תוד"ה התם ובב"ב מ"א ע"א תוד"ה א"ל מחילה בטעות.

תוד"ה ואמאי. וי"ל דטהור נמי קצת קרי ליה חוטא ומ"מ המצוה רבה על החטא כו', וכ"כ התוס' בב"ק צ"א ע"ב ובתענית י"א ע"א. וע"ש בגבורות ארי מה שהאריך בזה, וע"ע בת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ח.

דף ג.

מ"ט דר"מ אמר ר"ל ציפרין סמוכין לשיער קיבל עליו כו', ע' ירושלמי דמכילתין פ"א ה"א ובשירי קרבן שם.

דף ג:

דתניא מנין לאומר ימין ה"ז שבועה שנאמר נשבע ה' בימינו ומנין לאומר שמאל שהיא שבועה שנאמר ובזרוע עוזו, ע' בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תר"ו.
שם ור"ש נמי הכתיב מיין ושכר יזיר ההוא מבע"ל לאסור יין מצוה כיין רשות מאי היא קידושא ואבדלתא הרי מושבע ועומד מהר סיני, ע' בתשובות הרמב"ם סי' ב' ובשאגת אריה סי' סמ"ך ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' א' וע"ע באור זרוע ה' ערב שבת סי כ"ה.

דף ד.

הרי מושבע עליו מהר סיני הוא ע' בת' הרמב"ם דפוס ירושלים סי' שנ"ט ובת' הרשב"א ח"ד סי' ק"ח וסי' רצ"ה וע"ש ח"א סי' תרי"ד ובס' המכריע דפוס לובלין סי' יוד ובהעמק שאלה לשאילתות פ' ברכה ריש סי' קס"ו.
שם ור"ש היינו טעמא דכתב שכר לאלופי שכר שכר למקדש דכתיב יין ושכר וגו' מה גבי נזיר יין הוא דליתסר אבל שאר משקין לא אף גבי מקדש כו', ע' בת' הרשב"א ח"א סי' שס"ג.
במשנה הריני כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה כו', ע' בת' הרדב"ז ח"א סי' מ"ב וסי' קל"ג ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' ע"ה.
תוד"ה מאי היא. מ"מ תיקשי לן הרי מושבע ועומד מהר סיני כו', ע' מש"כ בזה בתומים סי' ע"ג סק"ד ובת' באר יצחק חא"ח סי' ט'.
בא"ד דנהי דקידוש היום דאורייתא על היין לאו דאורייתא כו', ע' בת' חו"י מסי' י"א עד סי' ט"ו.
תוד"ה מה בין נזיר שמשון לנזיר עולם וא"ת שאלה איכא בינייהו דנזיר שמשון ליתא בשאלה ונזיר עולם איתא בשאלה כו' וי"ל מילתא דליתא בנזירות לא קתני ואם ישאל על נזירות אז לא הוי נזיר וה"ק מה בין נזיר שמשון כו' כששניהם נזירים ע"כ. ולכאורה לפ"מ דאמרינן בעירובין ד"ל ע"ב דלהכי מערבין לנזיר ביין משום דאפשר למיתשל אנזירותיה, והשתא נזיר שמשון דליתא בשאלה אה"נ דאין מערבין עבורו יין. וא"כ אמאי לא תני האי נפקותא במשנתנו בזמן ששניהם נזירים, דלנזיר עולם מערבין ביין דאית ליה האי מגו דאי בעי מיתשל אנזירותיה משא"כ בנזיר שמשון, וי"ל דהאי טעמא דשאלה בעירובין שם, הוא רק לסומכוס, אבל משנתנו ס"ל כת"ק דהתם דס"ל כב"ה דלהכי מערבין לנזיר ביין משום דחזי לאחריני ומדמערבין לגדול ביוה"כ משום דחזי לקטן ע"ש ובזה אין נ"מ בין נזיר עולם לנזיר שמשון.

אמנם אכתי קשה אמאי ל"ק נ"מ דמצורע שהוא נזיר עולם מותר בתגלחת, ואע"ג דעם תגלחתו דחי עשה ול"ת דתער לא יעבור על ראשו גדל פרע שער ראשו אבל משום קלות נזירותו דאיתא בשאלה שפיר דחי כדאמרינן ביבמות ד"ה ע"א משא"כ בנזיר שמשון דליתא בשאלה, רק עומדת כנגד עשה דתגלחתו עשה ול"ת דנזירות כנ"ל וצ"ע, וע"ע בת' רדב"ז ח"א סי' קל"ו.

דף ד:

ר' יהודא אומר שמשון מותר ליטמא למתים שכן מצינו בשמשון שנטמא כו', ע' חוט המשולש בחלק התשובות להגרא"י סי' מ"ז.

שם ר"ש אומר האומר נזיר שמשון לא אמר כלום כו', ע' נדרים ד"ד ע"ב תוד"ה רב אשי ובחזקה רבה חי"ד סי' צ"ז.

שם לא דכו"ע בעינן דבר הנידר ושאני גבי בכור דכתיב ביה לה' לרבות את הבכור, ע' בת' מהרשד"ם חי"ד סי' ע"ז ובח"ס חי"ד סי' רי"ט.

שם דתניא של בית רבינו אמרו מנין לנולד לו בכור בתוך עדרו שמצוה עליו להקדיש שנאמר הזכר תקדיש כו', עמש"כ בחידושי לנדרים י"ג ע"א ולערכין כ"ט ע"א.

שם אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא כו'. עמש"כ בחידושי לעיל ד"ב ע"ב.

שם ומנלן דאיטמי למתים אילימא מדכתיב בלחי החמור הכיתי אלף איש דילמא גרויי גרי בהו ולא נגע בהו, ע' דורש לציון דרוש ה'.

רש"י ד"ה ושמשון לאו נזיר הוא, וקס"ד דמנוח קאמר להא מילתא דהוו"ל דבר הנדור כו', ע' בתוי"ט דמשנתנו ובנובי"ת חי"ד סי' ק"נ.

תוד"ה דילמא גוססין. לאו דוקא כי נזיר אסור ליגע בגוסס כו', ע"ל מ"ג סוף ע"א ובתוס' שם ד"ה ומהכא שמעינן.

דף ה.

ואימא ל' יום דכתיב עד חדש ימים כו', ע' בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' ע"ט.

במשנה סתם נזירות שלשים יום. ע' בת' הרשב"א סי' תרס"ז ובר"ן נדרים ד"ד ע"ב ד"ה משום.

שם מה"מ א"ר מתנא א"ק קדוש יהיה יהיה בגמטריא תלתין הוו בר פדא אמר כו', הנה סוגית הש"ס בתענית י"ז ע"א ובסנהדרין ס"פ כהן גדול נקטו כרב מתנא, ועפ"ז י"ל דגם סוגית הש"ס במ"ק י"ט ע"ב הכי היא, ומיושב קושית התוס' שם בד"ה תלתין.

דף ה:

תנן הריני נזיר שלשים יום אם גילח יום ל' לא יצא באומר שלימין, ע' מחנה אפרים ה' נדרים סי' ל"ד.
תוד"ה מלמד שהנזירות ודאי נראה דאם אמר הריני נזיר ונזיר לא איצטריך דמשתמע שפיר כשישלים נזירותו הראשון דמתחיל ומונה נזירות שני כו', ע' בשירי קרבן לירושלמי דמכילתין פ"א ה"א.

דף ו.

אמר לך רב מתנא כדקתני סיפא יום שלשים עולה לכאן ולכאן מאי היא מקצת היום ככולו כו', ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' כ"ג.
תוד"ה נטמא. וי"ל כי אמרינן מקצת היום ככולו היינו לענין תגלחת כו' אבל נטמא ביום ל' קודם תגלחת והבאת קרבנותיו לא אמרינן מקצת ככולו כו', וע' בשירי קרבן לירושלמי דמכילתין רפ"ג.

דף ו:

ר' יונתן אומר א"צ הרי הוא אומר עד מלאת הימים אי אלו הן ימים שצריכין למלאות הוי אומר שלשים כו', ע' טורי אבן למגילה ד"ה ע"א.
שם והכא בעד ועד בכלל פליגי ר' יאשיה סבר עד ולא עד בכלל ור' יונתן סבר עד ועד בכלל, הארכתי בפרט זה בחידושי לחולין מ"ו ע"א
רש"י ד"ה ואס"ד. וקים להו לרבנן דאין שיער מתגדל כדי לכוף ראשו של זה בצד עיקרו של זה בפחות משבעה ימים כו' ע' אור שמח פ"ו ה"א מנזירות.

דף ז.

מנין שאין מונין ימים לשנים שנאמר לחדשי השנה כו', ע' במש"כ בחידושי לערכין י"ח וע"ע נובי"ת חא"ח סי' קל"ח.

דף ז:

אמר רב ל"ש אלא דאמר שלשים ואחד יום אבל אמר שלשים יום ויום אחד נזיר שתים רב סבר לה כר"ע דדריש לישנא יתירא כו', הנה בירושלמי פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע היא, וע' בנחל יצחק ס"ס ס"א ובמה שהארכתי בזה הרבה בחידושי לערכין י"ט ע"א,

והנה בנחל יצחק שם סק"ד ענף ב' הביא דברי הט"ז בחו"מ סי' של"א סק"ב דהיכא די"ל אין לדבר סוף לא דרשינן לישנא יתירה לאטפויי ע"ש ונלע"ד להביא ראיה מהא דבסוגיין דאמרינן דנחית לטפויי עוד נזירות מפני שאמר ויום אחד ואין גזירות ליום אחד להכי נזיר שתים, א"כ קשה הרי במשנה הקודמת תנן הריני נזיר ויום אחד נזיר שתים. ולפ"ז נימא דגם תיבות שלשים יום מיותרים ונדרוש בזה לישנא יתירה להיות נזיר שלש נזירות, אחת בשביל הריני נזיר ואחת בשביל השלשים יום ואחת בשביל יום אחד משום דאין נזירות ליום אחד, ובע"כ דא"כ אין לדבר סוף דבכל קבלת נזירות נימא דתיכף כשאמר הריני נזיר הוי נזיר וכשהוסיף על דברו שלשים יום נתוסף לו נזירות אחת, ומשו"ה אמרינן דבזה הוא רק כמבאר תיבות הריני נזיר דכוונתו רק לשלשים ולא יותר, וע"ע באור שמח פ"ג ה"ד מנזירות.

דף ח.

אמר חזקיה במחלוקת שנויה ור"ש היא דאמר אדם מכניס א"ע לדבר שספיקו חמור מודאי דתניא הריני נזיר ע"מ שיהא בכרי זה מאה כור כו', ע' בת' מהרשד"ם חי"ד סי' ע"ו וסי' קל"א ובנועם ירושלמי דמאי פ"ז.

שם אפילו תימא ר' יהודא התם לא נחית ליה לנזירות הכא נחית ליה לנזירות במאי לסלוקיה מיניה כו', ע' בת' מהרש"ם ח"א ס"ס ג' וע"ע במקור חיים ה' תענית סי' תקס"ב ובת' בית דוד סי' כ"ד ובת' באר יצחק חי"ד סי' א'.

דף ח:

והתניא הריני נזיר כמנין ימות החמה מונה נזירות כמנין ימות החמה כימי הלבנה מונה כימי הלבנה כו', הא דנקט גבי ימות החמה כמנין וגבי ימי הלבנה כימי ע' טורי אבן לר"ה י"ב ע"ב.

דף ט.

במשנה הריני נזיר מן הגרוגרת ומן הדבילה בש"א נזיר ובה"א אינו נזיר, ופירש"י דכיון דאמר הריני נזיר חל עליה נזירות וכי הדר ואמר מן הגרוגרת ומן הדבילה לא אמר כלום ע"כ, הנה רש"י פי' לפי סוגיא דידן בבבלי דאין אדם מוציא דבריו לבטלה כו', אולם בירושלמי היא רק דעת ר' יוחנן. אבל ר"ל ס"ל דהוא משום כינויי כינויין וע"פ דברי התוספתא שהביאו הכא בתוד"ה הריני, ועמש"כ בחידושי לנדרים ד"י

שם וב"ש לטעמייהו דאמרי אין שאלה בהקדש וכיון דאין שאלה אין שאלה בנזירות ע' טו"א לחגיגה ד"י ע"א ובהעמק שאלה לשאילתות פ' מטות סי' קל"ו אות ג' ובת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ז.
שם וב"ה סברי כר"ש דתנן ור"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים, עמש"כ בחידושי למנחות ק"ג ע"א.
תוד"ה אין שאלה לנזירות ותירץ דס"ל דשני הכא דתוך כדי דיבור הוא וא"צ חרטה וב"ש לטעמייהו דהקדש טעות הוי הקדש ולהכי לביש לא מהני ביה שאלה, ע' העמק שאלה לשאילתות פ' מטות סי' קל"ח אות א' ובנועם ירושלמי דמאי פ"ז.

דף ט:

מתניתין דלא כהאי תנא דתניא ר' נתן אומר בש"א נדור ונזיר ובה"א נדור ואין נזיר כו', ע' בראב"ד ומפרשים פ"א ה"י' מה' נזירות ובש"ק לירושלמי דמכילתין רפ"ב ושם ה"ג.

דף י.

במשנה אמר אמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת אני אומר הדלת הזה הריני נזיר אם נפתח אני כו', ע' במיוחסות סי' קפ"ג ובמל"מ פ"ב ה"ח מה' נזירות.
שם א"ר יהודא אף כשאמרו ב"ש לא אומרים אלא באומר הרי פרה זו עלי קרבן אם עומדת היה, ע' ח"ס חי"ד סי' רמ"ב.

דף י:

ואמר הריני נזיר מיין אם לא עמדה ועמדה מאליה ב"ש סברי כו', ע' בת' מהרש"ם ח"ב סי' קצ"ב.

דף יא.

תוד"ה דהוי מתנה. וא"ת ותיפוק ליה דנזירות אי אפשר לקיים ע"י שליח כו' ע' בת' הגרע"א ס"ס מ"ח ובנובי"ת חי"ד סי' קמ"ז קמ"ח ובת' שיבת ציון סי' צ"ה ובקצוה"ח סי' קכ"ג סק"ד ובאבני מלואים סי' ל"ח סק"ב ובחוט המשולש בחלק התשובות להגרא"י סי' מ"ו ובת' צבי גאון יעקב בסוף הספר וע"ע בת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ח ובח"ס אה"ע ח"ב סי' צ'.

דף יא:

ואי בעית אימא בנדרי אונסין קמיפלגי ובפלוגתא דשמואל ורב אסי כו', ע' ברמב"ם ומפרשים פ"א הי"ד מה' נזירות ובת' הרדב"ז ח"א סי' קל"ו.
שם רבנן סברי כשמואל ור"ש כרב אסי, ע' בת מהר"ם ב"ר ברוך סי' תתקל"ח.
שם מדקאמר ועלי לגלח ש"מ ואני על תחילת דיבורא משמע, ע' בת' פנים מאירות ח"ב ס"ס קל"ד,

דף יב.

התם הדרא לניחותא גבי קן מי הדרא ע' בת' מהר"ח או"ז סי' כ"א.
שם ואע"פ שהיתה לה אחות ונתגרשה לאחר מכאן דההיא שריא דבההיא שעתא דקא"ל הוה נסיבן לגבר כו', ע' בת' שיבת ציון סי' פ"ו ובאור שמח פ"ב ה"ז מאיסורי ביאה.
תוד"ה אסור. וא"ת וכו"ע יאסרו לישא נשים דשמא זאת היא שנתקדשה ע"י שליח כו' ע' בת' שיבת ציון סי' מ"ט.
בא"ד וי"ל דמדאורייתא אפילו הוא שרי לישא ואזלינן בתר רובא כו', ע' רי"ט אלגזי לבכורות פיה סי' מ"ב בד"ה והנה אמרינן בירושלמי ובאבני מלואים סי' ל"א סק"ד ובת' באר יצחק חי"ד סי' ט"ז.
תוד"ה מ"ט. וא"ת דהא מעשים בכל יום שהאשה אומרת לחברתה לושי לי קמח והפרישי חלה בעבורי כו', ע' נועם ירושלמי דמאי פ"ה ובעונג יו"ט סי' ק"א ובחזקה רבה חח"מ סי' ק"ח ובת' באר יצחק חא"ח סי' א'.
בא"ד ואור"ת דיש בידה להביא עיסה מגולגלת ולומר עיסה זו תהא חלה על קמח לכשיהיה נילוש ודברים שבידה קיימים דאין זה דבר שלב"ל כו', ע' אור זרוע ח"א סי' רכ"א ובמל"מ פ"ט ה"ו מה' אישות ובאור שמח פ"ה ה"ט מה' תרומות.
בא"ד אלא ודאי כיון דהשתא לא מצי לגרשה לא מצי משוי שליח כיון דמחוסר מעשה כו' עמש"כ הגרע"א בגליון הש"ס והרחיב קושיתו בתשובותיו ס"ס קמ"א ובח"ס אה"ע חיא סי' ד' ובקצוה"ח סי' קכ"ג סק"א ובאבני מלואים סי' ל"ה סקי"ג.

דף יב:

לא משוי אינש שליח אלא במילתא דמצי עביד השתא במילתא דלא מצי לה עביד השתא לא משוי, ע' דורש לציון דרוש י"ג ובנובי"ת חאה"ע סי' ע' ובת' שיבת ציון סי' נ"ד ובקצוה"ח סי' קכ"ו סקט"ז ובהעמק שאלה לשאילתות פ' חיי סי' י"ז אות ב'.

שם האומר לאפוטרופוס שלו כל נדרים שתדור אשתי מכאן עד שאבא ממקום פלוני הפר לה כו', ע' נובי"ת חי"ד סי' קמ"ז ובת' שיבת ציון סי' צ"ד.

דף יג.

תוד"ה והפילה אשתו והפריש קרבן פי' לנזירותו וילדה פי' מאותו' הריון עצמו ולד קיימא כו', ע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ח סי' סמ"ך.

דף יג:

מי אמרינן שלא בפניו אנפשיה קאמר א"ד הכי קא"ל רחימנא ליה כוותיך תיקו. ע' מל"מ פ"ב ה"ה מנזירות.

במשנה הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן התחיל מונה את שלו ואח"כ נולד לו בן משלים את שלו ואח"כ מונה את של בנו ע' בירושלמי דמכילתין פ"ב ה"ט ובמפרשים שם ובת' הרשב"א סי' תרט"ו.

תוד"ה או דילמא. דלא דמיא למתניתין דבמתניתין לא נדר נזירות אלא אם יוולד אחר ע' אבל אם יולד תוך הע' שיוכל להבליע נזירות דבנו תוך הק' כו', ע' מג"א סי' תקס"ח ס"ק כ"ב.

דף יד.

אמר הריני נזיר שמשון לאחר כ' יום ומעכשיו נזיר סתם מהו הכא לא אפשר לאיתשל ע"כ, וה"נ אמרינן במכות כ"ב דנזיר שמשון ליתא בשאלה כדהביאו התוס' הכא. וע' בת' מהרי"ט ח"א סי' י"ט כ' ובת' חו"י סי' ט"ו ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' ע"ה.

שם אמר כמשה בשבעה באדר מאי, ע' אור שמח פ"ד ה"ט מה' נזירות.

דף יד:

ניטמא בימי צרעתו ר' יוחנן אמר סותר ר"ל אמר אינו סותר כו', ע' אור שמח סוף ה' נזירות.

שם ניטמא ביום גידול שער רב אמר אינו סותר אפילו לר' יוחנן דאמר סותר ה"מ היכא דקאי בנזירות אבל גידול שער מישלם נזירות הוא כו', ע' טורי אבן מגילה ד"ח ע"ב.

שם א"ר חסדא הכל מודים שאם קדש שער בדם אין לו תקנה אליבא דמאן אי אליבא דר"א כו', ע' אור שמח פ"ג ה"י ופ"ח ה"ה מה' נזירות.

דף טו.

במשנה הריני נזיר לכשיהא לי בן ונזיר מאה יום נולד לו בן עד שבעים לא הפסיד כלום כו', ע' בלח"מ פ"ד ה"ד מה' נזירות ובש"ק לירושלמי דמכילתין פ"ב ה"י וביו"ד סי' רל"ט סי"ד ומפרשים שם ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' י"ט.

דף טו:

ע"כ ל"ק אבא שאול אלא באבילות ז' דרבנן, ופירש"י רבנן תקנו ז' דסמכו אקרא כדכתיב ויעש לאביו אבל שבעת ימים ע"כ, לע"ד דבריו אלו לוקחים ממד"ר ותנחומא ס"פ ויחי ובר"פ וילך אבל לא מבבלי וירושלמי. דבמו"ק ד"כ ע"א ילפינן אבילות ז' מקרא דוהפכתי חגיכם לאבל מה חג שבעה אף אבילות שבעה, ומויעש לאביו אבל שבעה ימים לא יליף דהתם קודם קבורה היה כדכ' התוס' שם, ובירושלמי שם פ"ג ה"ה יליף ג"כ מהאי קרא דיליף בבבלי גם מקראי אחריני, אבל הא אמרו התם בהדיא דמקרא דיוסף ליכא למגמר דאין למדין מקודם מתן תורה, ובחידושי הרשב"א לברכות ט"ז ע"ב שהביא לקרא דויעש לאביו אבל שבעת ימים בשם רב האי גאון ז"ל, הוא רק לענין אנינות ולא לאבילות וצ"ע. וע"ע בת' באר יצחק חא"ח סי' כ"ג.

דף טז.

ור' יוסי מכדי סבר מקצת היום ככולו זבה גמורה דמייתי קרבן היכי משכחת לה כו', ע' על הגליון בנוסחת הריב"ן ובת' דבר אברהם סי' ל"ד בהגה"ה וע"ע בראב"ן סי' צ'.

במשנה מי שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד ואם גלח ליום שלשים יצא הריני נזיר שלשים יום אם גילח ליום שלשים לא יצא, ראיתי מקשים לפ"מ דתנן לעיל ד"ה ולקמן ל"ט סתם נזירות שלשים יום, א"כ אם אמר רק הריני נזיר הוי נמי נזיר שלשים, ומאי אהני ליה טופייני דתיבות שלשים יום שהוסיף על הריני נזיר, ומכש"כ לרב דס"ל כר"ע לעיל ד"ז ע"ב לישנא יתירא לטפויי מילתא קאתי, ומאי מטפינן בהני שלשים יום שהוסיף על הריני נזיר, ואף דממשנתנו דהכא חזינן דנ"מ לענין דיעבד דאם גילח ליום שלשים על תיבות הריני נזיר יצא משא"כ אם הוסיף תיבות שלשים יום. אכן לא יתכן שכל הנ"מ תהיה רק לענין דיעבד. ולדעתי נראה דחידושא דמשנה סתם נזירות שלשים יום הוא לענין אם אמר רק הריני נזיר. דלא נימא דהוא נזיר לעולם, אשמעינן בזה דהוא פחות שבנזירות וגבול נזירותו הוא לא יותר מל' יום ומשום דאין נזירות פחות מל' יום. אבל אם הוסיף תיבות שלשים יום הוי רק כמפרש בהדיא ולא שייך בזה לישנא יתירא

אלא פירושא קמפרש, אמנם ממילא מובן בזה שהוסיף תיבות שלשים יום דכוונתו לשלשים שלמים, ולהכי אם גילח ליום שלשים לא יצא. משא"כ אם אמר סתם הריני נזיר בזה יש מקום לאמר מקצת היום ככולו.

דף טז:

ר' יוחנן אמר נזירות חלה עליו סבר מיתלא תליא וקיימא כיון דמשכחא טהרה חיילא, כה"ג ביבמות ק"ט ע"ב וע' בת' מהרש"ם ח"א סי' נ"ב.
תוד"ה ר"א אומר לא בו ביום ול"א אינו מביא קרבן טומאה אלא מונה ז' ימי טומאה ומזה ושונה וטובל ומונה כ"ט יום ליום הראשון שמנה כו', ע' בת' הגרע"א סי' רי"ד.

דף יז.

בעי רבא נזיר והוא בבית הקברות מהו בעי שהייה למלקות או לא ה"ד אילימא דאמרי ליה לא תנזור ל"ל שהייה כו', ע' דורש לציון דרוש ג' ובנובי"ת חי"ד סי' ס"ד.

דף יז:

תוד"ה אלא כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל תחילת כניסתו במקום טמא בהיתר כו', ע"ל מ"ג ע"א ובשאגת אריה סי' ל"ב.

דף יח.

רבי היא דאמר אין נזירות טהרה חלה אלא עד שמיני דאי תימא ר' יוסי בר"י היא האמר נזירות דטהרה משביעי היא דחיילא, ע' תוס' חגיגה ד"ט ד"ה נטמא ביום ובטו"א שם.
שם והא דתנן נזיר שנטמא טומאות הרבה אינו מביא אלא קרבן אחד מאן תנא אר"ח ר' יוסי בר"י היא כו', ע' כ"מ ולח"מ פ"ו הט"ו מה' נזירות ובירושלמי לקמן פ"ו ה"ו ובמה"פ שם.

דף יח:

ביום ההוא ל"ל אם אינו ענין לשמיני תנהו ענין לשביעי, ע' בשירי קרבן לירושלמי דמכילתין לקמן פ"ו ה"ו.
תוד"ה מתחיל. אלא אי אפשר לומר כן דאי לא חייל עליה נזירות טהרה שלו אלא בשמיני א"כ כי נטמא בשמיני לא סותר אלא יום אחד ולא הוה מתחייב קרבן טומאה לר"א כו', עמש"כ הגרע"א בגליון הש"ס ומש"כ עוד בתשובותיו סי' רי"ד.

דף יט.

קסבר ר"א הקפר נזיר טהור נמי חוטא הוא, ע' ראב"ן סי' צ"ד אות ה' ובאבני שהם שם.
שם אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב מ"ט לא מפרשת לן כהלין מילי אמר להון אמינא דילמא לא צריכיתו ע"כ, תשובתו מובנת עפ"מ דאמרינן בסנהדרין ל"ו ע"ב, דרב כהנא ורב אסי לגמריה דרב הוו צריכי ולסבריה דרב לא הוו צריכי ע"ש. ולהכי חשב רב דלפ"מ דזהו מילתא דתליא בסברא לכן תתפרש להם הדבר מצד עצמם
תוד"ה לא אמר ר"א צריך עיון מנלן למידרש הכי אליבא דר"א כו', ע' בת' הגרע"א סי' רי"ד.

דף יט:

תוד"ה א"ל ר"פ. לכך מספקא ליה אי לכך בעינן דנפקא תרין וקאי בתלת כו', ע' מנחת חינוך מצוה שע"ז

דף כ.

במשנה מי שהיו שתי כיתי עדים מעידות אותו אלו מעידים שנזר שתים ואלו מעידים שנזר חמש בש"א נחלקו העדות ואין כאן נזירות ובה"א יש בכלל חמש שתים שיהא נזיר שתים, ע' מה שהאריך בזה בס' צבי גאון יעקב סי' ט"ו וע"ע בת' באר יצחק חי"ד סי' א'.
תוד"ה ת"ש עלתה לא"י. וא"ת ודילמא שלשים יום היו מובלעים בז' שנים הראשונים כו', ע' בשירי קרבן לירושלמי דמכילתין פ"ג ה"ו.
תוד"ה מי שהיו, א"נ כששותק ובאו שתי הכיתות יחד דלא הוי שתיקותיה כהודאה דלאו מודה הוא דאמר מה לי להכחישן הא שתיהן מכחישין זא"ז, ע' חזקה רבה חי"ד ס"ס קצ"ב.

דף כ:

במשנה מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ואני כולם נזירים. ע' צל"ח לברכות כ"א סוף ע"ב וע"ע בראב"ן סי' ק'.
שם והוא שהתפיסו כולם בתוך כדי דיבור וכמה תכ"ד כדי שאילת שלום כו'. ע' מל"מ רפט"ו ממעה"ק ובקצוה"ח סי' רנ"ה סק"ב.
רש"י ד"ה יתיב ר"ל. דבכדי שאילת תלמיד לרב דאית ביה שלש תיבות שלום עליך רבי ע"כ, וכ"כ התוס' הכא ובב"ק ע"ג ע"ב בד"ה כדי, וכן מצינו בברכות ד"ג ע"א דאליהו

הנביא אמר כן לד' יוסי, ובתענית ד"כ ע"ב דאמר הכי לראב"ש וע"ש תוד"ה נזדמן, והא דר' יוסי השיבו שלום עליך רבי ומורי, הוא כשיטתיה דס"ל בב"ק שם דשאילת שלום תלמיד לרב הם ארבע תיבות, ועמש"כ בחידושי לברכות שם.
תוד"ה הריני נזירה ושמע בעלה. ולכך אינו יכול להפר שאם מיפר לה א"כ יתבטל גם את שלו כו', ע' מל"מ פ"ב ה"ד מה' נזירות.

דף כא.

וכמה כדי דיבור כדי שאילת שלום תלמיד לרב. ע' ב"ק ע"ג תוד"ה כי לית ליה ובש"ך חו"מ ומפרשים סי' רנ"ה סק"ה ובמק"א הארכתי בזה, וע"ע באור זרוע לב"ב סי' קי"ב.

דף כא:

איבעיא להו בעל מיעקר עקר א"ד מיגז גייז כו', ע' בת' מהרש"ם ח"א סי' סמ"ך ושם ח"ב סי' קנ"ד ובאור שמח פי"ב הי"ט מה' נדרים.
תוד"ה אלא ש"מ. וצ"ע דלא דמי לאחרים כיון דרשאי להפר לאשתו ותירץ הר"ר אליהו דה"פ כו', ע"ל ד"כ ע"ב בתוד"ה הריני נזירה ושמע בעלה ובמל"מ פ"ב ה"ד מנזירות.

דף כב.

תוד"ה ת"ש. וק"ק דלעיל פשיט מדהביאה חטאת ולא עולה דמיעקר קעקר ועתה מיהדר למיפשט דבעל מיגז גייז אין זה שיטת הש"ס וי"ל דההיא אוקימנא ליה כר"א הקפר והך רבנן ומייתי לזה דפלוגתא דתנאי היא כו' ע"כ, לכאורה אשכחן שיטה כזו בגיטין י"ב גבי אם יכול הרב לאמר לעבד עשה עמי ואיני זנך, דמעיקרא פשיט אלא לאו ש"מ אינו יכול ש"מ ותיכף לזה קאמר ת"ש דא"ר יוחנן כו' ש"מ יכול, אמנם לפ"מ דתירצו התוס' הכא, דכוונת הש"ס בזה הוא להורות דפלוגתא דתנאי היא, עפ"ז מובן דרש"י הבליע כן גם התם. במש"כ וז"ל ת"ש דאיכא אמורא אחרינא דפליג עליה דרב ע"ש, והיינו דפלוגתא דאמוראי היא, אמנם גם בב"ב ד"ה אשכחן כזאת ושם ליכא למיתלא בפלוגתא דתנאי או דאמוראי.

דף כב:

אבל הכא אי ס"ד בצננא קא מתפיס הא היפר לה בעלה, ע' בס' עמק יהושע סי' כ"ד.

דף כג.

ולא ידע ואשם ונשא עונו ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר טלה ועלה בידו בשר חזיר כגון חתיכה ספק של שומן ספק של חלב אמר קרא ונשא עונו כו', ע' בת' פנים מאירות ח"ב סי' מ"א.

שם א"ל ר"ל האי רשע קרית ליה נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהא קעביד, ע' טו"א לר"ה כ"ט ע"א ובפתח השער לת' עין יצחק ח"א וע"ע באור זרוע ח"ב סי' נ"ב.

תוד"ה פסח. ואור"ת דתרי ענייני אכילות גסות יש וההוא דיומא כגון שנפשו קצה באכילה מרוב שובעו והכא שאין נפשו קצה כו', וכן מחלקו התוס' ביבמות ד"מ ע"א ועמש"כ בחידושי שם באריכות, וע"ע בת' מקום שמואל קונטרס ש שער התירוצים.

דף כג:

אמר ר"נ בר יצחק גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה כו', ע' דורש לציון סוף דרוש ב'.

שם מנין שאין הקב"ה מקפח אפילו שכר שיחה נאה כו'. ע' שער התירוצים.

תוד"ה שמתוך בסה"ד. ואתה אמרת דעבירה לשמה עדיפא ממצוה שלא לשמה דיש בה עדיפא קצת ע' בת' מקום שמואל קונטרס שער התירוצים.

דף כד.

דתניא ר' יהודא אומר אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכן כל קרבנותיה שהיא חייבת שכך כתב לה כל אחריות דאית לך עלי מן קדמת דנא, ע' בת' עין יצחק אה"ע ח"א סי' ע'.

תוד"ה ארבעה דורות. ואילו צעירה לא הות בישראל עד רחבעם בן שלמה שבא מנעמה העמונית, ע' נובי"ק חח"מ סי' א'.

דף כד:

אם שלה היתה בהמתה החטאת תמות ועולה תקרב היא מנא לה מה שקנתה אשה קנה בעלה כו'. ע' בת' עין יצחק אה"ע ח"א סי' ס"ו וע"ע בתוס' סוטה כ"ג ע"א ד"ה כל הנשואות.

שם אר"פ שקמצה מעיסתה אב"א דאקני לה אחר ואמר לה ע"מ שאין לבעליך רשות בהן, ע' בת' הרא"ש כלל ע"ד סי' ד'.

תוד"ה שקימצה. אבל הכא מיירי שקימצה מעיסתה שלא הוזלו המזונות אלא קימצה ופיחתה מפיה שלא אכלה כדי שובע דההוא מותר הוי ודאי דידה ע"כ, וכ"כ הר"ן בנדרים פ"ח ע"א וע' חזקה רבה חח"מ סי' ק"ד.

דף כה.

א"ד יוחנן הלכה היא בנזיר ר"ל אמר לכל נדריהם ולכל נדבותם התורה אמרה מותר נדר יהא לנדבה, ע"ל כ"ו תוד"ה אמר רבא.
שם ר"ע אומר א"צ הרי הוא אומר אשם הוא בהוייתו יהא, ע' מנחות ד"ד ע"א תוד"ה אלא הוא.

דף כה:

ד"ע אומר אינו צריך הרי הוא אומר אשם הוא בהווייתו יהא ל"ל קרא גמרא גמירין לה כל שבחטאת מתה באשם רועה כו', ע' בת' באר יצחק חי"ד סי' א'.
שם דאר"ה אמר רב אשם שניתק לרעייה ושחטו לשום עולה כשר כו', הנה גרסא זו היא ע"פ האוקימתא בפסחים ס"פ אלו דברים אלא אימא שחטו לשום עולה כשר, אבל בכה"מ בש"ס הגרסא ושחטו סתם כשר לעולה, וע' ברמב"ם ולח"מ פ"ד הט"ו מפסוה"מ.
שם טעמא דניתק הא לא ניתק לא דא"ק הוא בהוייתו יהא. ע' תוס' זבחים ס"פ דם חטאת.

דף כו.

א"ר אשי הא דאמרת מפורשין לא לא תימא דאמר אלו לחטאתי ואלו ל לעולתי כו', ע' בשירי קרבן לירושלמי דמכילתין פ"ד ה"ד.

דף כו:

אלו לחטאתי והשאר לשאר נזירותי דמי חטאת ילכו לים המלח והשאר יביא חציו לעולה וחציו לשלמים כו', ע' בת' משיב דבר ח"א סי' ל"ד.
שם אין הקינין מתפרשות אלא אי בלקיחת בעלים אי בעשיית כהן. הארכתי בזה בחידושי למס' קנים ספ"א ועמש"כ עוד בחידושי לתמורה ד"ל ע"א.

דף כז.

א"ל התם ולקח ועשה אמר רחמנא אי בלקיחת בעלים אי בעשיית כהן כו'. הנה חסרון הניכר קחזינא בגרסת הש"ס דצ"ל ולקחה ועשה, והיינו ולקחה שתי תורים דפ' תזריע

י"ב ח' ועשה אותם הכהן דפ' מצורע ט"ו ט"ו כמבואר בכריתות כ"ח וע' ברש"י יומא מ"א ד"ה ולקחה ועשה ובעירובין ל"ז ד"ה או בעשיית כהן ובמק"א הארכתי בזה.

דף כז:

תוד"ה ואינו יוצא בקרבן אביו צ"ע דמה איצטריך קרא הא ודאי דחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא כו', ע' בבאר שבע לכריתות כ"ז ע"ב ובמש"כ בחידושי לכריתות שם.

דף כח.

במשנה נזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר ר"ע אומר אפילו נשחטה עליה אחת מכל הבהמות אינו יכול להפר כו', הנה מזה מוכח דלאחר זריקה לכו"ע ליתא בהפרה, והוא כמש"כ התוס' בכריתות י"ג סע"ב דכשנשחטה ונזרק דמה כהלכתא ליתא עוד בשאלה, ועפ"ז בלתי מובן דברי הטו"א לר"ה כ"ח ע"ב דדחה לדברי התוס' דכריתות שם וכ' דאפילו לאחר זריקה יש שאלה ע"ש. הלא הכא נראה בעליל דדברי התוס' היא משנה מפורשת באין חולק, ואיך נוכל לחלק בזה בין שאלה להפרה, ועכ"פ הי"ל להביא דברי משנתנו, ועמש"כ בחידושי לכריתות שם וע"ע באור שמח פ"ד הי"ז מה' נזירות.
תוד"ה קתני. וליכא למידחי דהא דקתני לעיל דאינו מגלח על בהמת אביו היינו במפורשין כו', ע' שירי קרבן לירושלמי דפרקין ה"ד.

דף כח:

במשנה האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר כו', ע' מל"מ פ"ב הי"ג מנזירות ובת' באר יצחק חי"ד ס"ס כ"ח.
שם איש אין אבל אשה לא מ"ט ר' יוחנן אמר הלכה היא בנזיר ור' יוסי ב"ר חנינא אמר ר"ל כדי לחנכו במצות כו', הנה האי הלכה היא דאורייתא ממש כדהוכיח בת' הריב"ש סי' קס"ג ע"ש. ועפ"ז פליגי הכא אי דין משנתנו הוא דאורייתא או דרבנן.
תוד"ה כדי לחנכו ומדרבנן ע"כ, וכן פירש"י נמי ריש חגיגה בד"ה איזהו קטן, דהטילו חכמים על אביו ועל אמו לחנכו במצות, ועמש"כ בחידושי לקמן כ"ט ע"א, אמנם הרמב"ם סוף ה' מאכלות אסורות סמך דין חינוך קטן על דברי קבלה דכתיב חנוך לנער ע"פ דרכו.
תוד"ה בנו אין. וי"ל דחינוך לא שייך אלא להזהירו לעשות ולקיים מצוה אבל להזהיר מלעבור אין זה חינוך ע"כ, והנמו"י ס"פ חרש כ' על סברא זו בלשון ושמא ע"ש, אכן לע"ד בלתי מובן עצם החילוק הלא השכל מחייב שלא להפריד בין הדבקים וכמו דמחוייב

לחנכו בשמירת קיום העשה כן הוא מחוייב להפרישו מעבירת הל"ת דשניהם ניתנו מרועה אחד פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ברוך הוא חגיגה ד"ג, היתכן שיהא מוזהר לחנכו בקידוש היום של שבת דהיא מ"ע דזכור את יום השבת לקדשו, ואח"כ כשיראה שהוא עובר על אב מלאכה יהא פטור מלהזהירו, הלא באופן זה הוא כעושה על דעת אביו דפירש"י ביבמות קי"ד ע"א שהתינוק צופה באביו ורואה שנוח לו בכך ואביו עומד עליו דהוה כאילו הוא מצוהו לעשות ע"ש, וכמ"כ בקטן אוכל נבילות דנקטו התוס' בקושיתם. איך איפשר שיהא אביו רואה שהוא אוכל נבילה והוא פטור מלהפרישו מפני שהוא ל"ת ולא עשה, וביותר דבתוס' גופה בשבת קכ"א ע"א כתבו בהיפוך דז"ל דבהגיעו לחינוך כיון שחייב לחנכו כש"כ דצריך להפרישו ע"ש, הרי דס"ל להתוס' דההפרשה מאיסור חמירא יותר מחינוך למצוה וצ"ע.

דף כט.

קסבר איש חייב לחנך את בנו במצות ואין האשה חייבת לחנך את בנה ע"כ ואע"ג דגבי ת"ת כו"ע ס"ל דאין האשה חייבת ללמד לבנה תורה. והכא מלשון קסבר משמע לכאורה דרק ר"ל ס"ל הכי, שאני התם משום דאיהי לא מיפקדא על ת"ת, ומשו"ה דרשינן בקידושין כ"ט ע"ב כל שאינו מצווה ללמוד אינו מצווה ללמד ע"ש משא"כ מצות דאיהי נמי מיפקדא, וכן נזירות נוהג בה להכי אשמעינן דגם בחינוך דמצות מוטל החיוב רק על האב ולא על האם, וה"נ אשכחן בערכין ד"ב ע"ב קטן היודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין. וכ"כ הרמב"ם ס"ה מאכלות אסורות אע"פ שאין ב"ד מצווין להפריש את הקטן מצוה על אביו לגעור בו ולהפרישו כדי לחנכו בקדושה ע"ש, הרי דהוא הזכיר נמי גבי חינוך רק את האב, ולפ"ז יל"ד ברש"י ריש חגיגה ד"ה איזהו קטן, שכ' הטילו חכמים על אביו ועל אמו לחנכו במצות ע"ש. ולפי הנ"ל אמו מאי בעי התם, ואפשר דכוונת רש"י היכא דיש לקטן רק אם ולא אב, וע' בתו"י יומא פ"ב ע"א ובתרומת הדשן סי' צ"ד ובאורח מישור בסוגיין ובגליון הש"ס להגרע"א ז"ל לסוכה ד"ב ע"ב ובמש"כ בחידושי שם וע"ע במל"מ ס"ה מאכלות אסורות ובמג"א סי' שמ"ג ובחוט המשולש בחלק התשובות להגרא"י ז"ל סי' מ"ה.

שם אלא לריב"ח אר"ל כדי לחנכו במצות הא קעביד הקפה כו', ע' עונג יו"ט סי' צ"ו בהגה"ה.

שם אלא לריב"ח דאר"ל כדי לחנכו במצות הא קא מייתי חולין לעזרה קסבר חולין בעזרה לאו דאורייתא, ע' תוס' פסחים כ"ב ע"א ד"ה חולין ובאור שמח פ"ב ה"ג מה' שחיטה.

שם אלא לר' יוסי בר"ח אר"ל הא קאכיל נבילה קסבר כר' יוסי ב"ר יהודא דאין שחיטה לעוף מן התורה, ע' אור זרוע ח"א סי' תק"ד.
שם מנין לחטאת העוף שהיא באה על הספק שאינה נאכלת ת"ל והזב את זובו כו', הנה גרסת רש"י ת"ל והדוה בנדתה והזב את זובו וע' בזה בנובי"ת חי"ד סי' קל"ג וע"ע בת' ברית יעקב סי' ה' ובמה שהאריך בסוגיא זו חתני הגה"צ מרא דארעא דישראל מרן יצחק אייזיק הלוי הרצוג שליט"א בספרו דברי יצחק.
תוד"ה אלא לריב"ח. והא לא קשיא ליה קאכיל טרפה דמליקה מן העורף והו"ל נשברה חוט השדרה דא"ל דס"ל כמ"ד מחזיר הסימנין אחורי העורף, ע' דרוש לציון דרוש ח'.

דף כט:

מאי שני איסורין לאו איסור נבילה וחולין בעזרה, ע' כריתות ד"ז ע"ב רש"י ד"ה מביאה ושם כ"ו ע"ב רש"י ד"ה ובדין הוא ובשעה"מ ה' שחיטה פ"ב ה"ב ובת' פמ"א ח"ג סי' כ"ט ובח"ס חי"ד סי' י"ב ובדורש לציון דרוש ד' בהגה"ה ובמקור חיים ע"מ כריתות כ"ו ע"ב.
תוד"ה ואע"ג דמופלא סמוך לאיש דרבנן דמן התורה הוא קטן וברשות אביו הוא, וכ"כ התוס' בדבור שאח"ז דכו"ע ס"ל הכי וע' חזקה רבה חאה"ע סי' ל"ג.

דף ל.

לרבי ליכא תקנתא עד דיתיב דיליה ויתיב דאבוהי, ע' בס' בית זבול סי' כ"ו וע"ע בת' באר יצחק חי"ד סי' א'.
רש"י ד"ה ולבסוף לאחר שבא לב"ד. ימנה ב' נזירות מספיקא כו', ע' בת' עין יצחק אה"ע ח"א סי' ה' וסי' כ"ד.
תוד"ה ה"ג אי אייתי, וה"פ ר"ח אי אייתי מעיקרא כלומר אם בדקוהו באותה שעה שבא לפני ר"ג כו', ע' ש"ש שמ שמעתא ה' פי"ז.

דף ל:

בעי רבא יש לו שני בנים נזירים מהו הלכתא גמירין לה כל דקדים גלח גלח א"ד ירושת גמירין לה כו', והנה הרמב"ם בפ"ח הט"ו מנזירות פסק דהא דבן מגלח על נזירות אביו הוא מדין ירושה ע"ש, ולפ"ז צ"ל דאפילו אם הבן יהיה מומר לשאר דברים וקבל עליו מצות נזירות דג"כ מגלח על נזירות אביו דמומר יורש את אביו דבר תורה דהא אקרא דירושה לעשו נתתי את הר שעיר אמרינן בקידושין י"ח ע"א דהוא משום דהוא ישראל מומר. אלא דבזה אפ"ל דאין מקבלין קרבנות מן המומר ואע"פ שבאו מהפרשת אביו

כיון דעכ"פ באו לידו מצד ירושה ושלו הם, והא דלפרט זה דנזירות לאו מומר הוא אפשר דדמי למומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם כדאמרינן בחולין ד"ה, אמנם בעצם הדבר נפלינן ברברבתא דבת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תתקכ"ח הביא חבל גאונים דס"ל דמומר אינו יורש את אביו וע"ש סי' ת"ת ובמרדכי קידושין רמז תצ"ב וברא"ש שם פ"א סי' כ"ג ובתשובותיו כלל י"ז סי' יוד ובח"ס אה"ע ח"ב סי' סמ"ך וסי' ע"ד ובאבני מלואים סי' קנ"ז

במשנה בש"א הקדש טעות הקדש כו' הנה מזה מוכח דס"ל לב"ש אין שאלה בהקדש כיון דאפילו בטעות הוי הקדש, ור"א דשמותי הוא מתלמידי שמאי כדכ' התוס' בשבת ק"ל ע"ב ובביצה ל"ד ע"ב ובנדה ד"ז ע"ב ע"ש, להכי ס"ל בערכין כ"ג ע"א דאין שאלה בהקדש, והא דבפסחים מ"ו ע"ב ס"ל לר"א הואיל ואי בעי מיתשל, ע' מה שהאריך בזה שם בתוי"ט. ובת' רמ"ע סי' ס"ב כ' דשאני חלה דממון בעלים הוא דאי בעי יהיב לבן בתו כהן. להכי שפיר אמרינן בה אי בעי מתשיל אפילו לב"ש. וע"ע בת' מהר"ם ב"ב סי' תקפ"ו וסי' תתקמ"ב.

תוד"ה בעי רבא פי' ר"ת בחולין דאמר לשון חולין ולא לשון הקדש כו', ע' אור שמח פ"ב ה"א מה' נחלות.

דף לא.

במשנה וב"ה אומרים אין הקדש, והנה הכא גבי הקדש טעות פליגי ב"ש וב"ה אבל בנדר טעות סתמו במשנה נדרים ס"ו דלאו נדר הוא, וע' לעיל ד"ב תוד"ה מהו דתימא ובב"מ ס"ו תוד"ה התם.

שם מ"ט דב"ש דילפינן תחילת הקדש מסוף הקדש מה תמורה אפילו בטעות אף הקדש אפילו בטעות. ע' בס' עמק יהושע סי' ה'.

דף לא:

תוד"ה אמרו להם. וק"ק מ"ש מאשה שהפר לה בעלה כו' וי"ל דבעל מיגז גייז כו', ע' שירי קרבן לירושלמי דמכילתין פ"ד ה"ד.

דף לב.

מני מתניתין לא ר' יוסי ולא רבנן דתניא מי שנדר ועבר על נזירותו כו', ע' תוס' נדרים ד"כ ד"ה אבל נזירות מרובה.

שם אי רבנן קשיא נזירות מועטת אי ר' יוסי קשיא נזירות מרובה כו', ע' בתוס' לקמן ל"ג ע"ב בד"ה אב"א ר' יוסי ובד"ה ואב"א רבנן ובהעמק שאלה לשאילתות פ' שמות סי' מ"ם אות ה'.
שם איתמר מעשר ר"נ אמר טעותו ולא כוונתו רב חסדא ורבה בר ר"ה אמרי טעותו וכש"כ כוונתו, ע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ה סי' מ"ז.

דף לב:

אמר רבה שטפווו רבנן לר"א ואוקמיה בשיטתייהו דתנן פותחין בנולד דברי ר' אליעזר וחכמים אוסרין, ע' טורי אבן לחגיגה ד"י ע"א.
שם מי שלא נתקיימו דבריו אמאי הוה נזיר א"ר יהודא אימא מי שנתקיימו דבריו, ע' בת' הרדב"ז ח"א סי' תל"ו.

דף לג.

אביי אמר כגון דאמר אי נמי לאו פלוני הוא אהא נזיר, כ"ה גרסת המל"מ בפ"ב ה"ח מנזירות, וע"ש מה שהאריך באוקימתא דאביי בד"ה והנה ראיתי ובד"ה והנראה אצלי.

דף לג:

א"ר יוסף אי הואי התם ה"א להו היכל ה' כו', ולא היה בא להתיר להו נדרים בפתח זה אלא להוכיחם בא למה לא זכרו על פסוק זה כו', ע' בשירי קרבן לירושלמי נדרים פ"ט ה"ב.

דף לד.

ר' יהודא אומר משום ר"ט אין אחד מהן נזיר לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה, ע' תוס' נדרים י"ט ד"ה רב אשי ובטו"א לחגיגה ד"י ובחזקה רבה חי"ד סי' צ"ז.
במשנה ראה את הכוי ואמר הריני נזיר שזה חיה הריני נזיר שזה אינו חיה כו', ע' מקור חיים ה' תענית סי' תקס"ב.

דף לד:

משנה ראשונה אומרת עד שישתה רביעית יין ר"ע אומר כו', ע"ל ל"ח ע"ב תוד"ה ואינו חייב ובס' דורות הראשונים ח"א פרק כ"ג כ"ד.

שם וחייב על היין בפ"ע ועל הענבים בפ"ע ועל החרצנים בפ"ע כו', ע' בת' הרמב"ם דפוס ירושלים סי' שס"ח.
שם היוצא מן הגפן אין גפן עצמו לא מתניתין דלא כר"א דתניא ר"א אומד אפילו עלין ולולבין במשמע כו', ע' בת' הרשב"א סי' תל"א.
שם במאי קמיפלגי ר' אלעזר דריש ריבויי ומיעוטי כו', בס' המאיר לעולם ח"א סי' ה האריך להורות דהכא וכן בכה"מ בש"ס שהוזכר דר"א דריש ריבויי ומיעוטי צ"ל ד' אליעזר ביו"ד דהוא ד"א הגדול ולא ר' אלעזר דהוא ר"א בן שמוע ע"ש, ולא הזכיר מה שהאריך בזה בת' הרשב"א סי' תל"ב.

דף לה.

ור' אלעזר דדריש מיעוט וריבה פרט וכלל ופרט מנא ליה נפקא ליה מהאי קרא וכי יתן איש אל רעהו כו' רבא אמר נפקא ליה מהאי קרא ואם מן פרט הצאן כלל כבשים ועזים חזר ופרט כו' הנה כל הסוגיא בלתי מתאמת עם עצב הברייתא דר' ישמעאל ריש תו"כ כדהעירו התוס' בב"מ נ"ז סוף וע' רש"י סנהדרין מ"ו ריש ובתוס' נדה ד"ל סוף ובתשובות רבינו אברהם בן הרמב"ם ז"ל סי' צ"ה ובמל"מ פ"ג ה"ט מה' עבדים וברי"ט אלגזי לבכורות רפ"ו ובפר"ח ליו"ד סי' פ"ד סק"ז ובנובי"ת חי"ד סי' ר"ג.

דף לה:

תוד"ה איכא. וא"ת כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט וא"כ כללא מאי אהני ותירץ דלא נילף מגז"ש או במה מצינו כו', ע' בת' מהרש"ם ח"א סי' קל"ד.

דף לו.

תוד"ה כמאן כר"א ועו"ק מאי פריך כמאן כר"א גם לרבנן יכול להיות כו', ע' שירי קרבן לירושלמי דפרקין ה"א בד"ה והוא דשרייה בכזית.

דף לו:

תוד"ה וכזית. דהשתא ס"ל לאביי דטעם כעיקר אינו חייב אא"כ אוכל כזית מן הטעם בבת אחת כו'. ע' שעה"מ פ"א ה"ו מה' חמץ.
תוד"ה שתי קופות. וא"ת א"כ מה אנו צריכין שאני אומר תיפ"ל דאף כי נפלה תרומה לתוך חולין בטלה מיד ברוב כו', ע' בת' הרשב"א סי' תקס"ט.

דף לז.

משרת ליתן טעם כעיקר כו' ומכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה כו'. ע' נובי"ת חא"ח סי' ס"ו.

שם דתניא ר"ע אומר נזיר ששרה פיתו ביין ואכל כזית מפת ומיין חייב. ע' מנחת חינוך מצוה שע"ב.

שם ורבנן מבשר בחלב לא גמרינן דחידוש הוא מאי חידושיה אילימא דהאי לחודיה והאי לחודיה שרי ובהדי הדדי אסור כלאים נמי כו', ע' נובי"ק חי"ד סי' כ"ו ושם מ"ת חי"ד סי' ל"ז.

שם אלא דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא שרי ומבשל ליה בשולי אסור, ע' בת' מטה לוי סי' ז'.

תוד"ה טעם כעיקר מנליה. וא"ת ודילמא לית ליה וי"ל דודאי אי לא דשמעינן מקרא אחרינא טעם כעיקר כו', עמש"כ הגאון בעל נה"מ בספרו נחלת יעקב לפסחים מ"ג ע"ב.

דף לז:

כל אשר יגע בבשרה יקדש יכול אפילו שלא בלע ת"ל בבשרה עד שיבלע בבשרה כו', ע' פסחים מ"ה ע"א תוד"ה ר"ח ובקרבן אהרן לתו"כ צו פרק ג' מ"ו ובהתוה"מ שם סי' ל"ח ובדורש לציון דרוש י"א בהגה"ה ובצאן קדשים לזבחים צ"ז ע"ב ובת' באר יצחק חא"ח סי' ח' וסי' יוד ושם חי"ד סי' י"ג.

שם ורבנן אמרי לך חטאת להיתר מצטרף לאיסור וחולין מקדשים לא גמרינן ומשרת ליתן טעם כעיקר כו', ע' בס' התרומה סי' מ"ט.

שם אלא הא דתניא מכל אשר יעשה מגפן היין לימד על איסורי נזיר שהן מצטרפין זה עם זה לר"ע השתא י"ל היתר מצטרף לאיסור איסור לאיסור מיבעיא כו', ע' אור שמח פט"ז הט"ו ממאכלות אסורות.

דף לח.

א"ר אלעזר עשר רביעיות הן כו' בפלוגתא לא קא מיירי, ע' סוכה ד"ו תוד"ה גפן ובס' דורות הראשונים ח"א פרק כ"ג וע"ע טו"א חגיגה כ"ד ובחזקה רבה חח"מ סי' כ"ה וע"ע פרדס הגדול לרש"י ס"ס צ"ד ובאור זרוע ח"ב סי' רנ"ו ובפמ"א ח"ב סי' קל"ו.

שם והאיכא היה מביא פיילי של חרס ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הכיור ר' יהודא אומר רביעית בפלוגתא לא קמיירי, ע' בת' הרשב"א סי' שס"ג.

שם והאיכא מקוה בר מההיא דבטלוה רבנן, ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' שי"ח.
רש"י ד"ה ארבע כוסות הללו. וכגון דדרי על חד תלתא מיא כו', ע' בת' פמ"א ח"ג סי' ט"ז.
תוד"ה דלית ליה. דהא דקאמר כל שהוא היינו כשהוא בעיניה אבל כשהוא מעורב לא ס"ד למיסר כו', ע' נובי"ק חי"ד סי' צ"א.

דף לח:

אמר אביי אכל חרצן לוקה שתים אכל זג לוקה שתים כו', צ' בת' הרשב"א סי' קמ"א ובראב"ן סי' ל"ד.
שם רבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות מתיב ר"פ כו' אי הכי לילקי שש אחת על מכל אשר יעשה כו'. ע' בסה"מ ל"ת ר"ו ושם ברמב"ן שרש תשיעי ובדורש לציון דרוש ט'.
שם אכל ענבים לחים ויבשים חרצנים וזגים וסחט אשכול של ענבים ושתה לוקה חמש כו', ע' בת' הרמב"ם דפוס ירושלים סי' שס"ח.

דף לט.

תוד"ה סתם נזירות. והלכך בנזירות של ס' אם גילחוהו ביום ל' אינו סותר כלום דאיכא עדיין גידול שער קודם יום תגלחת. ע' לח"מ פ"ו ה"ב מה' נזירות.

דף לט:

רש"י ד"ה לעולם מלתחת רבי. ר"א אומר אינו סותר אלא ז' לאחר תגלחת כי היכי דבתוך אלו ז' ימים תירבי מזיא וכי היכי דתיהוי כדי לכוף ראשו לעיקרו כו'. ע' ברש"י לעיל ד"ו ע"ב ובאור שמח פ"ו ה"א מה' נזירות ובס' צבי גאון יעקב סי' י"א.

דף מ.

א"ר חסדא ללקות באחת לעכב בשתים כו', ע' בספר עמק יהושע סי' ח' ובת' דבר אברהם סי' כ"ד.
שם תנן התם שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה נזיר ומצורע ולוים וכולן שגילחו שלא בתער או ששיירו שתי שערות לא עשו ולא כלום, ע' בת' ברית יעקב סי' ה'.

דף מ:

זקנו מה ת"ל לפי שנאמר ופאת זקנם לא יגלחו יכול אפילו מצורע בן ת"ל זקנו, ע' יבמות ד"ה ע"א תוד"ה זקנו ובשאג"א סי' ס"א ובק"א שם ובגינת וורדים להפמ"ג כלל ט' ובספרו שושנת העמקים כלל ג'.

שם ממאי דילמא לעולם אפילו ליקטו במלקט וברהיטני נמי מצוה קעביד כו', ע' בת' מהרשד"ם חי"ד סי' רמ"ז.

דף מא.

כר"ל דאמר כ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה ל"ת, ולכאורה מדוע אמרינן בברכות י"ד דחופר כוך למת אם אין אחר עמו פטור מק"ש ומתפילין הלא אפשר לקיים שניהם היינו להפסיק מעט ממלאכתו להנחת תפילין וק"ש ולגמור אח"כ חפירת הכוך, דהא ברייתא איירי בסתמא אפילו כשהוא בתחילת היום דיש שהות לקיים שניהם. ומזה ראיה מוכרחת דהאי אפשר לקיים שניהם הוא דוקא כשקיומם ביחד היא בפעולה אחת, משא"כ כשקיומם הוא ע"י הפסק הזמן זה לא נקרא אפשר לקיים שניהם, דהזמן המאוחר לאו בידו הוא, דאולי לא יוכל לגמור אח"כ, דאלא"ה לא משכחת עוסק במצוה פטור מן המצוה דילפינן מקרא בברכות י"א **שם** ל"ל למכתב ראשו ול"ל למכתב זקנו צריכי כו', ע' בת' הרשב"א סי' שנ"ג.

תוד"ה ראשו. דאין לאמר דעשה דוגלח דמצורע דחי ל"ת דנזיר דתער לא יעבור על ראשו ועשה דגדל פרע שער ראשו ת"ל שער ראשו מיותר דאף נזיר מצורע חייב לגלח בתער ע"כ, ואע"ג דבכ"מ קיי"ל אין עשה דוחה ל"ת ועשה, מ"מ הכא דחי דדין נזירות קלישא, משום דאפשר בשאלה כדמפרש ביבמות ד"ה ע"א ע"ש, ואע"פ דלא שאל על נזירותיה אפ"ה אפשרות עקירת הנזירות תחליש דינו, דכלל מונח דכל דבר דאית ליה תקנה לאיסוריה אע"ג דהתקנה לא נעשתה מ"מ הוקל איסור זה מפני אפשרות מציאות התקנה, והארכתי בזה הרבה בחידושי לחולין ס"ט ע"א ולזבחים ל"ב ע"א, ועמש"כ בחידושי ליבמות ד"ה ע"א.

תוד"ה ופריך. אבל נזיר מצורע אית ביה תרין לאוין לאו דנזיר דתער לא יעבור ולאו דהקפת הראש ולכך לא ידחה עשה דמצורע להנך תרי לאוין, ע' בס' עולת שמואל סי' ע"ו.

דף מא:

תוד"ה ואי כתב. כיון דגלי לן בזקנו דדחי עשה דגלוח לאו ועשה דכהנים לאו דהשחתת זקן ועשה דקדושים תהיו כו', וכן ביאר הרמב"ם בסה"מ ל"ת ק"ע דאין בהשחתת זקן דכהנים רק לאו אחד למלקות. וע' אור שמח סוף ה' עכו"ם.

דף מב.

מחכו עלה במערבא מכדי נזיר טמא דבתער מנלן מנזיר טהור יליף ליתי נזיר טהור וליליף מנזיר טמא כו', והנה צ"ל דהא דאמרינן בהוריות ד"ג דבכל התורה כולה קיי"ל רובו ככולו ע"ש, הוא לבתר דמחכו עלה במערבא והסכימו בזה לדעת רב אחא בריה דרב איקא, דאל"ה מה מקום לאמר בלשון דקיי"ל הלא ריב"ח דבסוגיין לא ס"ל הכי, וע"ע באור שמח פ"ד ה"ח מאיסורי ביאה ושם פ"ו ה"א מה' נזירות.

שם כל הסורק להסיר נימין מדולדלות מתכוין. ע' מה שהאריכו בזה בת' הריב"ש בסי' שצ"ד ובהעמק שאלה פ' אחרי סי' צ"ו אות ו' ושם פ' אמוד סי' ק"ה אות ה'.

שם למאי נ"מ כגון דאיכא אדמה דלא מתרא כו', ע' בת' מהרש"ם ח"ב סי' רל"ח.

במשנה נזיר שהיה שותה כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת. ע' גיטין ל"ג ע"א תוד"ה ואפקעינהו.

תוד"ה הכא הוא דבעי כולו הא בעלמא רובו ככולו. אומר הר"ם דבעלמא קיימי מיהו פאת זקן אמר ס"פ המצניע דמלא פי הזוג מיחייב דמשמע פורתא, ע' מה שהק' באורח מישור ומה שתירץ בת' דבר אברהם סי' כ"ד אות ז'.

דף מב:

מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא כשהוא אומר לא יבא להזהירו על הטומאה להזהירו על הביאה כו', ע' בסה"מ להרמב"ם ל"ת ר"ח ובאור זרוע ח"ב סי' תכ"ז.

תוד"ה א"ל רב יוסף. כאן שהוא מחובר למת ומושיטים לו מת אחר לא מחייב דה"ל מחולל ועומד כו', ע' ח"ס חי"ד סי' של"ט.

דף מג.

כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע עליו את המעזיבה דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין, ע' בת' עין יצחק אה"ע ח"א סי' ע"ט וע"ע ח"ס חי"ד סי' ש"מ.

שם אדם אינו מטמא אלא עד שתצא נפשו כו' לענין טמויי עד דנפקא נפשיה לענין אתחולי הא איתחיל, ע' בת' דבר אברהם סי' ה'.
תוד"ה ומהכא שמעינן דכהן אינו מוזהר על הגוסס כו' נמצא יהא כהן מוזהר על גוסס. ע"ל ד"ד ע"ב תוד"ה דילמא גוססין ובאור זרוע ח"ב סי' תכ"ו.

דף מג:

א"ר חסדא אמר רב נקטע ראשו של אביו אינו מטמא לו מ"ט א"ק לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר כו' ע' בתוס' סוטה ד"ג ריש ע"ב ובת' מקום שמואל סי' פ"ו תשובה ב' ובנובי"ת חי"ד סי' ר"ט וע"ע באור זרוע ח"ב סי' ת"כ.
שם והא איתי ליה ברא כיון דקאזיל באורחא כמי שאין לו קוברים דמי, ע' העמק שאלה לשאילתות פ' בראשית סי' ג' אות ה'.
תוד"ה והאי מת מצוה במקום שיש פנים וטעם בדבר ודאי לכו"ע יש כח לעקור תדע דבכולי סוגיא דהתם לא מייתי מאשה שנאמנת לומר מת בעלי כו', ע' בת' הגרע"א סי' קכ"ג.

דף מד.

מעשה שמת אביו של ר' צדוק הכהן בגינזק ובאו והודיעוהו לאחר שלש שנים ובא ושאל את ר' יהושע בן אלישע וד' זקנים שעמו ואמרו לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר, ע' בת' הרשב"א סי' רצ"ב ובס' נר אהרן סי' ה'.
רש"י ד"ה לאסור יין מצוה. והאי דמותר בקידושא ואבדלתא דלא חשיב ליה הותר מכללו כו'. ע' שאגת אריה סי' סמ"ך.

דף מד:

במשנה א"ל ר"ט מה בין זה למצורע א"ל זה טהרתו תלויה בימיו ומצורע טהרתו תלויה בתגלחתו, ע' בסה"מ עשה קי"א.
רש"י ד"ה אלא שזה הנזיר טהרתו תלויה בימיו בשביעי כיון שהוזה וטבל הוי טהור כדכתיב וגילח ראשו ביום טהרתו דמשמע שכבר הוא טהור ועומד כשהוא מגלח כו'. ע' לח"מ פ"ו הי"א מנזירות ובח"ס חי"ד סי' קצ"ה.

דף מה.

במשנה ואם גילח על אחת משלשתן יצא, ע' ראב"ן סי' צ"ד אות ה'.

שם אבא חנן אמר משום ר"א וגילח הנזיר פתח אה"מ כל זמן שאין פתח אה"מ פתוח אינו מגלח, ע' מנחת חינוך מצוה שע"ז.

דף מה:

תוד"ה ולא במי. ואם מגלח פתח אה"מ ודוד שלמים בעיר הרי מחוסר הבאה לקיחה ונתינה, ע' בת' עונג יו"ט סי' י"ח.

דף מו.

תוד"ה ומי לא מעכבא, כשם שבאין לו כפים דין הוא שתעכב דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת ה"נ כו', ע' אור שמח פ"ד ה"ח מה' יבום.

דף מו:

נזיר ממורט בש"א א"צ להעביר תער על ראשו כו' דא"ר פדת ב"ש ור"א אמרו דבר אחד דתניא אין לו בהן יד ורגל אין לו טהרה עולמית דברי ר"א כו', ע' כ"מ ולח"מ פ"ח ה"ה מנזירות ובת' הגרע"א סי' קכ"ב ובח"ס אה"ע ח"ב סי' ע"א ובת' דבר אברהם סי' כ"ד.

דף מז.

אמר רב מאי סותר נמי דקאמר ר"א סותר קרבנותיו כו', ע' אור שמח פ"ג ה"י מנזירות.
במשנה כהן גדול ונזיר כו' היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה רא"א יטמא כה"ג ואל יטמא נזיר וחכ"א יטמא נזיר כו', ע' טורי אבן למגילה ד"ג ע"ב.
שם יטמא נזיר שאין קדושתו קדושת עולם ואל יטמא כהן שקדושתו קדושת עולם, ע' תוי"ט ותוס' חדשים ותוס' רע"א ובנובי"ת חי"ד סי' ק"נ.

דף מז:

משוח בשמן המשחה ומרובה בגדים משוח בשה"מ עדיף דאילו משוח משה"מ מביא פר הבא על כל המצות ואילו מרובה בגדים אין מביא, ע' טו"א מגילה ד"ט ע"ב.
שם דתניא ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר למה תקנו סגן לכהן גדול שאם אירע בו פסול הרי נכנס ומשמש תחתיו ע' בת' הרא"ש סוף כלל י"ג.
תוד"ה אי ברחוקים. וא"ת היכי מייתר לאביו והא ק"ו אין שייך לאמר אם לא שנאמר הכתוב לאביו כו', ע' בשירי קרבן לירושלמי דריש פרקין.

דף מח.

תוד"ה ולאמו בסה"ד. נראה דעיקר קרא לנגעים איצטריך דסד"א דמצורע חשיב כמת ולזיבתם נקט אגב נגעם. הנה לפמש"כ בהתוה"מ פ' נשא סי' ק"ז בלא"ה ניחא ע"ש.

דף מח:

הא מה ת"ל לאביו ולאמו לאביו ולאמו הוא דלא מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה, ע' שאילתות פ' ויחי סי' ל"ד.

שם כיון דשרא רחמנא חד לאו גבי מת מצוה מה לי חד לאו מה לי תרין לאוין. ע' בת' עונג יו"ט סי' מ"ה ובדורש לציון דרוש ו' בהגה"ה וע"ע בת' באר יצחק חא"ח סי' כ"ט.

תוד"ה ולאחותו. וי"ל דס"ל לר"ע מופנה מצד אחד למדין ואין משיבין אבל לר' ישמעאל לעיל ודאי צריך להפנותן משני צדדין דאיהו לטעמיה בפ' המפלת דס"ל למידין ומשיבין, ע' בת' הגרע"א סי' קכ"ב ובח"ס אה"ע ח"ב סי' ע"א

דף מט.

דאי כתב אביו הוה אמינא היינו טעמא דלא מטמא ליה משום דחזקה בעלמא הוא כו', וכן בתו"כ ר"פ אמור קראו לאביו חזקה וה"נ אמרינן בירושלמי קידושין פ"ד ה"י אקרא דמכה אביו ואמו מות יומת וכי דבר בריא הוא שזהו אביו והלא חזקה היא שהוא אביו כו' ע"ש. ובע"כ צ"ל דהיא חזקה דאתיא מכח רובא דרוב בעילות אחר הבעל, ועמש"כ בחידושי לחולין י"א

שם ואי כתב רחמנא אמו הוה אמינא אמו לא ליטמא לה דלאו אזיל זרעה בתרה אבל אביו כיון דאמר מר למשפחותם לבית אבותם אימא ליטמא ליה קמ"ל, ואילה"ק לפ"מ דאמרינן הכא דאביו הוא רק חזקה ואמו היא ודאית אמאי קאמר רחמנא דרק משפחת אב קרויה משפחה ולא משפחת אם. די"ל דהיא הנותנת טעם לשבח דלא נימא דהתורה גופה אחזה רק הודאית, ובזה היה מקום להחליש חזקת האב להכי אחשבה רחמנא את משפחת האב לאלומי לחזקה דאבוה יותר מודאית דאם, אמנם זהו רק במקום אבות דישראל הכשרים, אבל בנך הבא מן הכותית אין קרוי בנך אלא בנה כדאמרינן ביבמות כ"ג ע"א. וזהו ג"כ אפילו אם הישראל הוא ודאי אביו.

דף מט:

נפשות לאפוקי רביעית דם שיצא משני מתים שמטמא באהל שנאמר על כל נפשות מת לא יבא, עמש"כ בחידושי לחולין ע"ב ע"א והנה ר"ע דהכא לטעמיה דס"ל י"א למקרא ונפשות קרינן, אבל לרבנן נפשת כתיב כדאמרינן בסנהדרין ד"ד ע"ע וע' לקמן ד"נ ע"ב בתוד"ה היה מפורד ובמש"כ בחידושי לקמן נ"ב ע"ב.

שם דחק סומכוס ונכנס אמר כך שנה לי ר"מ כו', ובלשון זה הוא ג"כ בקידושין נ"ב ע"ב ועמש"כ בחידושי שם, וע"ע במעין החכמה דף צ"ב ע"א.

שם על כזית מן המת מגלח על המת לא כש"כ כו', ע' ר"ש אהלות רפ"ב ובמש"כ בחידושי לפ' בהעלותך ולערכין ד"ד ע"א.

דף נ.

אלא כדא"ר יוחנן לא נצרכה אלא לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין כו', ע' תוס' חולין פ"ט סוף ובירושלמי דמכילתין פ"ז ה"ב ובש"ק שם ובנובי"ק חי"ד סי' צ"ז.

דף נ:

חלב המת שהוא שלם והתיכו טמא היה מפורד והתיכו טהור. ופירשו רש"י ותוס' בשם התוספתא דאהלות פ"ד דחבור אדם אינו חבור ע"ש, והנה הך כללא שאין חבורי אדם חבור, נשנית ג"כ במשנה דאהלות פ"ג מ"ד. אמנם יש להעיר אהא דמסקו התוס' הכא דהיינו דוקא בטומאת מת שהטומאה באה ממנו לצרפו לכזית לטמא אחרים ואפשר להיות שכן הקבלה אבל לצרף האוכלין לקבל טומאה בכביצה מעלמא התם חבור אדם הוי חבור כו' ע"כ, זה בלתי מובן לע"ד דהא בתוספתא שם ובפ"ק דעוקצין מסיק אתרוג שנפרץ ותחבו בכוש או בקיסם אינו חבור שאין חבורי אדם חבור, וכן תנן בר"ה כ"ז דיבק שברי שופרות פסול, ובודאי דאפילו אינו מעכב את התקיעה, וע' בתוס' סוטה י"ח ע"א, הרי דלאו דוקא בטומאת מת אינו מועיל חבורי אדם. וטומאת אוכלין שאני, דהתם הקפידה תורה רק על שיעור ביצה ולא על שלימות המאכל, ועמש"כ בחידושי לזבחים ק"ה ע"ב.

דף נא.

אמר עולא אין רקב אלא הבא מן הבשר ומן הגידים ומן העצמות, והנה הרמב"ם השמיט הך דינא וע' באור שמח פ"ז ה"ג מה' נזירות.

שם בעי חזקיה שערו העומד לגלח צפורן העומד לגזז מאי מי אמרינן כל העומד ליגזז כגזוז דמי כו', ע' בת' מהרש"ם ח"ב סי' ע"ר וע"ע בת' מקום שמואל סי' ג' וסי' מ"ח ק"א ובת' ח"צ סי' ס"ב ס"ג ובחו"י ס"ס פ"א ובמש"כ בחידושי לזבחים כ"ה ע"א ולמנחות ק"א ע"ב ושם ק"ב ע"ב.

דף נא:

ש"ז במעי אשה מהו כו' בעי ר"פ פירשה מהו כו', ע' ברדב"ז ולח"מ פ"ז ה"ד מה' נזירות מש"כ על השמטת הרמב"ם לכל הני בעיות.

דף נב.

איבעיא להו שדרה וגולגולת תנן א"ד או שדרה או גולגולת כו', הנה מדברי הרמב"ם פ"ב ה"ח מטומאת מת משמע דבעיא דאיפשטא היא וע"ש בכ"מ, אולם בר"ש אהלות פ"ב מ"ו כ' דלא איפשטא. וע' בתוי"ט דפרקין מ"ב.

דף נב:

דא"ל רבי לבר קפרא לא תשנה רביעית דם בחזרה שהרי למודו של ר"ע בידו ועוד המקרא מסייעו ועל כל נפשות מת לא יבא, ולכאורה יל"ד הלא במה שאמר למודו של ד"ע בידו היה די, דהיינו ר"ע לטעמיה דהכי ס"ל ולא זז משיטתו לחזור בזה, ומדוע מסיק נמי ועוד המקרא מסייעו כו', ומכש"כ דממקרא זה גופיה יליף ר"ע דרשה זו דרביעית דם הבא משני מתים מטמא כדלעיל מ"ט ע"ב ובחולין ע"ב ע"א. וא"כ דבר אחד הוא ואינו נופל בזה לאמר ועוד.

לכן נראה דבזה הוסיף רבי דעתו הפרטית שהוא נוטה בזה לדעת ר"ע, ולה"ק המקרא מסייעו, היינו למאן דדריש י"א למקרא, ורבי לטעמיה דאיהו דריש הכי בסנהדרין ד"ד ע"א ולאפוקי ממאן דס"ל י"א למסרת, דלדידיה נפשת קרינן. וצריך שכל השיעור רביעית יהיה ממת אחד כנלע"ד.

שם תנא השחירו שיניו מפני תעניותיו, ע' בת' מהר"ם ב"ד בדוך סי' קל"ב.

שם ב"ש אומרים רובע עצמות מן העצמים או משנים או משלשה ובה"א כו' א"ר יהושע כו', הנה מקור דין דרובע עצמות כו' הוא באהלות פ"ב מ"א, וע"ז קבעו ב"ש וב"ה פלוגתתם בברייתא, ועמש"כ בס' דורות הראשונים ח"א פרק ט"ז ופרק כ"ז.

דף נג.

והא רבא הוא דאמר לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בה רובע עצמות, ע' בשירי קרבן לירושלמי דפרקין פ"ז ה"ב.
שם מכדי אין הכרעה שלישית מכרעת א"ר יעקב בר אידי מפי שמועה אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי, ע' ראב"ן סי' וי"ו ובס' דברי נחמיה קונטרס כללים וספיקות.

דף נג:

וכל אשר יגע ע"פ השדה זה המאהיל על פני המת בחלל זה אבר מן החי ויש לו להעלות ארוכה כו' או במת זה אבר הנחלל מן המת כו' ואילו גבי נגיעה כו', וקשה לפ"מ דילפינן הכא מקראי כמו לטומאת אהל כן לנגיעה בין לאבר מן החי וכן לאבר מן המת, א"כ במאי פליגי הני תנאי בעדיות פ"ו מ"ב, וע' ספרי פ' חקת פיסקא קכ"ז ובמפרשים שם ובחולין ס"פ העור והרוטב ובר"ש כלים פ"א מ"ה וצ"ע.
שם או בקבר זה קבר סתום דאמר מר טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כו', ע' מה שהאריך בזה בח"ס חי"ד סי' ש"מ.
תוד"ה דאמר מר טומאה בוקעת ועולה. בכדי אייתה דהא לא איירי בקבר כו', ע' אור שמח פ"א הי"ג מטומאת מת.

דף נד.

אמר לך ר' יוחנן לעולם דאית ביה ואם אינו ענין למגעו תנהו ענין למשאו, ע' נובי"ת חי"ד סי' די"ד.
במשנה אבל הסככות והפרעות ובית הפרס וארץ העמים והגולל והדופק כו' על אלו אין הנזיר מגלח, ע' בת' הרשב"א סי' תע"ה תע"ו.
רש"י ד"ה ובית הפרס. שדה שנאבד בה קבר ונחרש, ע' בת' פנים מאירות ח"ב סי' קנ"ב.
תוד"ה או בקבר. מיהו קשה דהרי גבי נגיעה מודה ר"ש דקברי עכו"ם מטמאין כו', ע' בת' עין יצחק חי"ד סי' ל"ו.

דף נד:

איבעיא להו ארץ העמים משום אוירא גזרו עליה א"ד משום גושא גזרו עליה ת"ש ומזה בשלישי ובשביעי כו' לא לעולם אימא לך משום אוירא וכי קתני אשארא, ע' בתוס' חגיגה כ"ה ריש ע"א ובטו"א שם וצ"ע.

תוד"ה ארץ העמים. או דילמא משום גושא דוקא המאהיל על גושא גזרו כמי שמאהיל על המת מפני מתי מבול או מפני רוב מישראל שנהרגו בחו"ל כו', ע' ח"ס חי"ד סי' של"ז.
תוד"ה ת"ש דאפילו בכלי שטף איירי דנגעו באב הטומאה כו', ע' ר"ש אהלות רפ"א ובמל"מ פ"ה ה"ג מטומאת מת.
בא"ד ושלח לו רבינו חיים כהן איזה בית אשר תבנו לי כו'. ע' דורש לציון דרוש א' ובת' מהרש"ם ח"ב סי' צ"ד.

דף נה.

אלא דכו"ע משום אוירא ומ"ס כיון דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ומ"ס אע"ג דלא שכיחא גזרו ביה רבנן כו', ע מה שהאריך בזה הגאון ר"ח הלוי ז"ל בחידושיו לה' טומאת מת פי"א ה"א וה"ה.

דף נה:

תוד"ה ומדקדק הר"ם דע"כ צ"ל שהוא מגלח ביום ל' שאם לא היה מגלח עד יום ל"א כשאר נזיר כו', ע' תוס' זבחים ע"ו ע"א ובמנחות ק"ה ע"א ובנדה ד"ע ובמב"ם ומפרשים פ"י מה' נזירות ובתוי"ט וש"ק דמכילתין ספ"ח

דף נו.

ושותה יין ומטמא למתים לאחר מאה ועשרים יום, ע' בפיה"מ להרמב"ם ובברטנורא לקמן ספ"ח ובשירי קרבן לירושלמי דמכילתין פ"ח ה"ב בד"ה ושותה יין ובמש"כ המאירי בסוגיין ולקמן נ"ט

דף נו:

במשנה אמר ר"ע דנתי לפני ר"א מה אם עצם כשעורה כו' אמר לי מה זה עקיבא אין דנין כאן מק"ו כו', ע' תוס' ר"ה ד"ט ע"א ד"ה ור' ישמעאל ובחזקה רבה חא"ח סי' ב' ובת' מהרש"ם ח"ב סי' צ"ד.

דף נז.

במשנה שני נזירים שאמר להן אחד ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע איזה מכם מגלחין ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה כו'. ע' תוס' פסחים ט"ו רע"ב.

שם ואמאי כל ספק טומאה ברה"י מהיכא ילפינן לה מסוטה מה סוטה בועל ונבעלת כו' ע' תוס' סוטה כ"ח ע"ב ד"ה ברה"ר ובס' שערי ציון להגאון רב"צ ז"ל מבילסק סי' י"א.
שם אבל הכא שני נזירים והאי דקאי גביהון הא תלתא הו"ל ספק טומאה ברה"ר וכל ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור ע' בת' פנים מאירות ח"ב סי' י"ד וסי' קנ"ב ובחוט המשולש בחלק התשובות להגרא"י סי' ו' ובת' בית דוד סי' כ"ה וע"ע ח"ס אה"ע ח"ב סי' צ"ו.
תוד"ה באומר. וא"ת א"כ יביא כל אחד קרבן טומאה ודאי דכל ספק טומאה ברה"י שורפין עליה תרומה. ע' בריט"ט אלגזי לבכורות פ"ה סי' מ"ב ד"ה והנה במה ובש"ש שמעתא א' פי"ז.
בא"ד וי"ל דספק טומאה ברה"ר לאו מסוטה גמרינן ליה אלא כל חד וחד מוקמינן אחזקתיה כו'. ע' חזקה רבה חי"ד סי' קצ"א.

דף נז:

מגלחין ומביאין ואמאי דילמא לאו טמאין אינון וקעביד הקפה אמר שמואל באשה וקטן, ע' ח"ס אה"ע ח"ב סי' ק"ב.
שם א"ר הונא המקיף את הקטן הרי הוא חייב, הנה מלשון הרי הוא חייב משמע דאתא לאפוקי בזה דלא נימא דהאיסור הוא משום דספי איסור לקטן, אלא דהוא גופיה עביד בזה איסורא וע' בת' עונג יו"ט סי' צ"ו וסי' קט"ו.
שם ורב אדא בר אהבה סבר אחד המקיף ואחד הניקף במשמע כו', ע' תוס' שבועות ד"ג ע"א ד"ה ועל הזקן ובת' באר יצחק חא"ח סי' י"ד.
שם דת"ר ראשו מה ת"ל לפי שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם יכול אף מצורע כן ת"ל ראשו כו', ע' בת' מטה לוי סי' א'.
תוד"ה ורב אדא מדקא"ל לר"ה ודידך מאן מקיף להו דמשמע לדידי אפילו גדול מקיף לקטן אבל לדידך מאן מקיף כו'. ע' בת' בית אפרים חי"ד סי' ס"ב.

דף נח.

אמר רבא דכו"ע הקפת כל הראש לא שמה הקפה וכי אתא קרא כו' ע' שעה"מ פי"ב ה"א מה' עכו"ם.

דף נח:

כהן מנזיר לא יליף שכן ישנו בשאלה כו', ע' בס' נר אהרן דף קל"ט.

שם אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער כוי, ע' שבועות ד"ב ע"ב תוד"ה חייב ובשעה"מ ס"ה ע"ז וע"ע בת' הרשב"א ח"ד סי' צ'.
שם מיתיבי העברת שיער אינה מד"ת אלא מדברי סופרים מאי לוקה נמי דקאמר מדרבנן כו', ע' מעין החכמה דף קכ"ד ע"ב.

דף נט.

ההוא דאיתחייב נגידא קמיה דר' אמי איגלאי בית השחי חזייה דלא מגלח אמר להון ר"א שיבקוה דין מן חבריא הוא, ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' צ'.
תוד"ה והא קא גדיל. אין זה קרוי תיקון ונוי שאינו מגלח אלא לינצל מצערא. ע' בת' מהרש"ם ח"ב סי' רמ"ג.
תוד"ה גבול יש לו. משמע כשאין אדם מתכוין לנוי אלא לינצל דלית ביה משום כלי גבר כו', ע' ע"ז כ"ט ע"א תוד"ה המסתפר.

דף נט:

א"ר נחמן מאי ליעבד ליה ר' יהושע לדקיה דלא ליסרו, ע' אור שמח פ"ט ה"ה מתמידין.

דף ס.

והא בעי אשם ר"ש היא דאמר מייתי ומתני כו', ע' ראב"ד ב"מ ולח"מ פ"י ה"ח מנזירות ובירושלמי דפרקין ה"ב ובמה"פ שם.

דף ס:

שאלו תלמידיו את רשב"י נזיר טהור ומצורע מהו שיגלח תגלחת אחת ועולה לו לכאן ולכאן כו', ע' אור שמח ספ"ב מביאת מקדש.

דף סא.

למאי נ"מ לעבורי בנשא אי אמרת משום מצוה לעבורי בנשא לא ואי אמרת משום אעבורי שיער טומאה אפילו סכיא נשא נמי כו'. ע' מנחת חינוך מצוה שע"ג שע"ד.
שם האמרת כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה כו', הנה דבר זה ילפינן בחגיגה ד"ד ע"א בגז"ש לה לה מאשה, ועפ"ז נשאלתי אימתי מתחיל זמן גדלות בעבד לחיוב מצות, כיון דעצם חיובו בזה גמרינן מאשה אפשר דגם זמן החיוב הוא נמי כאשה, ואף הסברא הפשוטה היא דבדבר זה נחשב כאיש דהא איש הוא מ"מ חפץ השואל לדעת

איזה סמך לזה, והשבתיו דעצם הספק יחד עם הפשיטות נמצאו בתוס' ב"ק פ"ח ע"א, דעל קושית הש"ס יהא עבד כשר לעדות כתבו התוס' וז"ל תימה הא ילפינן בכל דוכתי גז"ש דלה לה מאשה כו' וי"ל דכי גמרינן לה מאשה היינו להחמיר על העבד לעשותו כישראל לכל הפחות במצות שהאשה חייבת אבל לגרע מאיש ולפוסלו לעדות כאשה לא נלמוד דמן הדין כשר הוא לעדות דכתיב ועמדו שני האנשים והאי איש הוא כו' ע"ש, הרי חזינן דלכתחילה הקשו אמאי לא ליפסלוהו לעדות אע"ג דאיש הוא כיון דחיוב המצוה בדידיה גמרינן מאשה, עד שהחליטו דכל הילפותא היא רק להחמיר עליו שיהיה מחוייב לכל הפחות במצות שהאשה חייבת אבל בנוגע לעדות שהוא באנשים מדין התורה הרי איש הוא ולהכי יהיה כשר לעדות, כן הבינו התוס' בקושית הש"ס ע"ש, וממילא במצות שהוא חייב מתחשבין עם זמן קיומן כאיש, וע' כריתות ד"ז ע"ב ובמש"כ שם בחידושי ובמה שהארכתי בחידושי לזבחים ק"ג ע"א בתוד"ה אין לי.

דף סא:

לעולה פרט לנזירות דברי ריה"ג, ע' ספרא אמור פרשה ז' ובפירוש הראב"ד שם, אמנם לפי המבואר בירושלמי הכא דעכו"ם ממעטינן מדכתיב לכפר עליו את שיש לו כפרה יצאו עכו"ם שאין להן כפרה ע"ש, א"כ איכא למידק לכאורה ל"ל קרא דלעולה, די"ל דקרא אתא שלא יביא נכרי קרבנות נזירות כדי לפטור ישראל נזיר מקרבנותיו, וע' בתוס' אלא אמר רבא.

תוד"ה רב אחא. ונכרי אינו מוריש עבדו לבניו שאין לנכרי קנין בגוף העבד כו', ע' בת' דבר אברהם סי' י"א אות ט'.

תוד"ה הניחא למ"ד. ופר"י דודאי ישראל דלא הוי בכלל בל יחל עד דהוי גדול וכי הוי גדול מיהא איתא בבל יחל כו' אבל נכרי שאינו ראוי לבא לכלל בל יחל לא שייך למעוטי, ע' אבני מלואים סי' א' סק"ב.

דף סב.

הניחא למ"ד מופלא סמוך לאיש דאורייתא אלא למ"ד דרבנן איש כי יפליא ל"ל לאתויי מופלא סמוך לאיש דכותי כו', ע' אור שמח פ"ג ה"ב מאיסורי ביאה.

תוד"ה איש כי יפליא. ואור"ת דגרסא הפוכה היא ומשובשת ובגרסא דריש מס' נדרים גרסינן הכי דגריס איפכא רבא אמר לא הויין ידים כו', ע' בת' הרא"ש כלל ל"ה סי' ה' ובח"ס אה"ע ח"א סי' פ'.

דף סב:

לימא בדשמואל קמיפלגי דא"ש המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גם שחרור כו' לא דכו"ע אית להו דשמואל כו', ע' בת' עין יצחק חי"ד סי' ל"ב.

דף סג.

במשנה ירד לטבול במערה ונמצא מת צף על פי המערה כו' ירד להקר טהור ליטהר מטומאת מת טמא שחזקת טמא טמא וחזקת טהור טהור שרגלים לדבר, ע' בת' מהרי"ט ח"א סי' פ"ב ובח"ס אה"ע ח"א סי' מ"ב ובס' בית זבול סי' ה' ובחזקה רבה חאה"ע סי' שי"ב.

תוד"ה שחזקת טמא טמא שרגלים לדבר כלומר שטעם גדול י"ל הואיל והוא בחזקת טומאת מת לא הותרה טומאת התהום אצלו כו', ע' בפיה"מ להרמב"ם ובתוי"ט ד"ה שרגלים לדבר ובפתח השער לת' חמדת שלמה.

דף סג:

ולא אמדו טומאת התהום אלא למת בלבד, ע' ברמב"ם וראב"ד פ"ו הי"ח מנזירות ובצל"ח לפסחים דף פ"א ע"א.

רש"י ד"ה ולא אמרו אלא לטומאת מת בלבד אבל לענין זב וזבה לא, ע' ברש"י זבחים כ"ג ע"א ד"ה טומאת התהום דזיבה ובמש"כ בחידושי שם.

דף סד.

ואת"ל שרץ ע"ג שרץ כיון דמפסקי מהדדי כמאן דמנחי בכלי דמי כו', ע' אור שמח פ"ט ה"י מה' רוצח ובס' נר אהרן סי' ה'.

רש"י ד"ה שרץ צף ע"ג מי חטאת ומי חטאת עבין הן מפני אפר פרה שבהן מי הוי כאוכלא כו', ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' י"ב.

דף סד:

א"ל רבא אף אנא מודינא לך בעושה פסח דלא מחוסר ולא כלום א"ל אביי הא מחוסר הערב שמש א"ל שימשא ממילא ערבא, ע' ש"ש שמעתא ג' פ"ט.

רש"י ד"ה אמר רב המנונא נזיר ועושי פסח שנטמאו בטומאת מת והוזה עליהן בג' ובשביעי כו', וכן הבינו נמי בתוד"ה אמר ליה כו' במש"כ ואחר שטבל ואחר שגילח כו, ע"כ, וכן מבואר בהדיא ברמב"ם ספ"ו מה' ק"פ, ועפ"ז נפלאתי על השגת הראב"ד ע"ש.

דף סה.

א"ר יהודא מצא פרט למצוי מת פרט להרוג, ע' ברמב"ם ראב"ד ומפרשים פ"ו הי"ח מנזירות ובשירי קרבן לירושלמי דפרקין סוף ה"א וה"ג.

דף סה:

אמר רבא בדק ופנה בדק ופנה כו' א"ד אמר רבא כיון שניתנה רשות לפנות מפנה להון ולישוינהו שכונת קברות אר"ל עילא מצאו וטיהרו א"י, ע' חזקה רבה חי"ד סי' צ"ח מה שהביא בשם ס' בני יונה סי' רע"ט.

שם אם בהרת קדמה לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם לבהרת טהור ספק טמא ור' יהושע אמר כיהה מאי כיהה אר"י כיהה וטהור ודילמא כיהה וטמא א"ר יהודא א"ר א"ק לטהרו או לטמאו הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחילה, נלע"ד דבזה אפשר ג"כ להבין פירש"י בב"מ פ"ו ע"א, דאהא דרבה בר נחמני פסק בהאי דינא דטהור, כ' רש"י טהור לפי מה שכתוב בתורה, ונלאו המפרשים להבין כוונתו, אכן לפי המבואר הכא דענין הטהרה בספיקו מוכרח, הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחילה. והיינו לפי מה שכתוב בתורה, וע' תוס' כתובות ע"ה ע"ב ד"ה ספק ובנדה י"ט ע"א ד"ה ר' יהושע ובר"ש נגעים ספ"ד ובמש"כ בחידושי לנגעים ולב"מ שם, וע"ע בש"ש שמעתא א' פט"ו.

במשנה בשבעה דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לזיבה כו'. ע' בת' מהרי"ט ח"א סי' פ"ב ובש"ש שמעתא ה' פ"ב.

דף סו.

במשנה נזיר היה שמואל כדברי ר' נהוראי כו', ולכאורה יל"ד מדוע שינה הכא מלשון המשנה בכה"מ, ולאמר דברי ר' נהוראי. ואפ"ל דהאי ר' נהוראי הוא ר"מ כדאמרינן בעירובין י"ג ושם מ"ו אמרינן ר"מ ור' יוסי הלכה כר' יוסי, וכדי דלא נטעה גם הכא להשתמש בכלל זה ולאמר דהלכה בר' יוסי דמשנתינו, לכן שינה התנא בשמו ובלשון המשנה להורות דהכא אין הלכה כר' יוסי רק כר' נהוראי דהוא ר"מ.

והנה בתוי"ט דמשנתינו סיים וז"ל ולפי שנחלקו בו חכמים אם היה נזיר אם לא לפיכך לא סדרו רבינו הקדוש במשנתו אלא לבסוף של המסכתא ע"כ, ולע"ד יל"ד דלזה היה

מקום אם כל הדברים היו סובבים רק בנוגע לשמואל הרמתי, אז י"ל כיון דמאי דהוה הוה, וגם זאת במחלוקת שנויה לכן הניחה מסדר המשנה עד סוף הסמכתא, לא כן עתה דפלוגתייהו נוגעת לדורות, אם אמר הריני כשמואל הרמתי אם הוא נזיר עולם אם לאו, ולפ"ז הלא פלוגתא היא לדינא כמו בכ"מ במשנה, א"כ אמאי לא תני לה בפ"ק גבי הריני כשמשון. והתם סתמא והכא בפלוגתא, וכסדר הרמב"ם בפ"ג הט"ו ט"ז מה' נזירות דתני להו גבי הדדי, וע"ש במפרשים וצ"ע.

עוד יל"ד ע"ד התפארת ישראל שכ' וז"ל ואף דאין אשה מדרת בנה בנזיר חנה נדרה שתפתה לאלקנה עד שיתרצה ולא מצינו שלא התרצה עכ"ל, אמנם כן בעצם קושיתו כיוון אל הרד"ק בשמואל א' א' בפסוק ותדור נדר, אבל הוא קאמר להיפוך מתירוצו, דא"א לאמר דאלקנה עשה הנדר ג"כ אחרי ששמע מאשתו זה לא ראינו, וע"ש מה שהאריך בזה וע"ע דורש לציון דרוש ה'

שם א"ר יוסי והלא אין מורה אלא של בשר ודם, הנה דעת ר' יוסי הוא כדברי התרגום ופירש"י שם על הכתוב ומורה לא יעלה על ראשו שכתבו ומרות אנש לא תהא עלוהי. אבל הרמב"ם פסק כר' נהוראי כנ"ל.

תוד"ה אמר רבא. ורבא מיירי כגון שבדק עצמו ומצא שכבת זרע וגם זיבה על הבגד כו', ע' חזקה רבה חאה"ע סי' שי"ב.

דף סו:

למימרא דמברך עדיף והתניא ר' יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך כו' תנאי היא כו', ע' ש"ך חו"מ סי' שפ"ב סק"ד ובמג"א ס"ס ר"א.

רש"י ד"ה חטוף חטוף כוס של ברכה ובריך ברכת זימון כו', וצריך להבין הלא הזכות ליתן לברך הוא ביד הבעה"ב כדמשמע בברכות מ"ג ע"א בעובדא דרבי ורב ובחולין פ"ז ע"א בעובדא דרבי וצדוקי, ואם ירצה יוכל הבעה"ב לברך בעצמו כמבואר בשו"ע סי' ר"א, ובע"כ דהכא מיירי כשהוא מיסב על שלחן אחרים. ואם נותנים לו כוס של ברכה למה ליה לחטוף בודאי יקבל ויברך דאל"ה הוא מהדברים שמקצרים ימיו ושנותיו של אדם כדאמרינן בברכות נ"ה ע"א ועל זה לא היה צריך רב לזרז לבנו, ולחטוף כשאינם נותנים לו הרי הוא גזל ואם עשה כן צריך לשלם ארבעים זהובים כדאמרינן בחולין שם, ומשמע דלכך פירש"י בברכות ס"פ אלו דברים וז"ל חטוף ובריך כשמושיטין כוס של ברכה הוי מחזיר שיתנהו לך ותברך ע"ש, ומוכח דלזה היתה כוונתו במש"א כשמושיטין, היינו קודם שזכה בו אחר, והתוס' כ' הכא מהר לברך שתהא זריז ונשכר ע"כ, ואפשר שכוונתם

שאל יסרב מלקבל כשנותנין לו כוס של ברכה, דוגמא דתנן בברכות ל"ד ע"א העובר לפני התיבה וטעה יעבור אחר תחתיו ולא יהא סרבן באותה שעה ע"ש וצ"ע.